SPRAWOZDANIE ADMINISTRACYJNE WYDZIAŁU POWIATOWEGO W TORUNIU

ZA CZAS OD 1 KWIETNIA 1933 R. DO 31 MARCA 1934 R.

Sprawozdanie administracyjne Wydziału Powiatowego w Toruniu

za czas od 1 kwietnia 1933 r. do 31 marca 1934 r.

Reprezentacja powiatu.

Przewodniczącym Wydziału Powiatowego i Rady Powiatowej jest w roku sprawozdawczym w dalszym ciągu Starosta Powiatowy B. Rogowski. Jego zastępcą referendarz Starostwa p. W. Dołżycki.

Art. 98 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. — o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego — Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 294 — zostały urzędy Deputowanych Powiatowych zniesione. Wobec tego od 13 lipca 1933 r. nie urzęduje już p. Tadeusz Kentzer z Lipniczek jako I Deputowany, a p. Leon Schedlin - Czarliński z Brąchnówka jako II Deputowany.

Rada Powiatowa.

Tą samą ustawą został dotychczasowy Sejmik Powiatowy przemieniony na Radę Powiatową, a art. 112 tejże ustawy jej kadencję przedłużył do czasu powołania nowych organów ustrojowych w gminach miejskich i wiejskich na podstawie przepisów wyborczych przewidzianych tą ustawą. Na skutek postanowień art. 5 tej ustawy złożył mandat p. Jan Strzelecki oglądacz zwierząt rzeźnych i mięsa w Grębocinie jako członek Rady Powiatowej i Wydziału Powiatowego. W miejsce p. Strzeleckiego wstąpił do Rady Powiatowej p. Zygmunt Prass, robotnik z Lubicza, ponieważ kandydat następujący po p. Strzeleckim mandatu nie przyjął.

Dnia 21 stycznia 1934 r. zmarł członek Rady Powiatowej śp. Stanisław Nehring z Chełmży. Na posiedzeniu Rady Powiatowej w dniu 15 marca 1934 r. uczczono pamięć zgasłego przez powstanie. W miejsce śp. Nehringa wstąpił do Rady Powiatowej p. Stanisław Godziński pisarz z Chełmży, gdyż kandydat następujący po śp. Nehringu wyprowadził się z powiatu toruńskiego.

W roku sprawozdawczym odbyła Rada Powiatowa dwa posiedzenia, i to 12 lipca 1933 r. i 15 marca 1934 r. na których załatwiono 55 spraw. Z ważniejszych uchwał należy — poza budżetem, zamknięciem rachunkowem i podatkami — nadmienić:

1) Zmiana statutu Komunalnej Kasy Oszczędności powiatu toruńskiego w Toruniu o przyznaniu 300.000 zł. na kapitał zakładowy tytułem bezzwrotnej dotacji.

2) Zmiana taryfy opłat Publicznego Spitala Powiatowego w Chełmży.

3) Regulaminy dla Komisji Rewizyjnej i Drogowej.

4) Określenie ilości i granic przyszłych gmin zbiorowych.

5) Zmiana krótkoterminowej pożyczki w Komunalnym Banku Kredytowym w Poznaniu na długoterminową i zaciągnięcie w Komunalnej Kasie Oszczędności powiatu toruńskiego w Toruniu średnioterminowej pożyczki na pokrycie niedoboru.

Wydział Powiatowy.

Na skutek postanowień ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego — Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 294 — złożyli urząd jako członkowie Wydziału Powiatowego pp. burmistrz Bronisław Kurzętkowski z Chełmży i oglądacz zwierząt rzeźnych i mięsa Jan Strzelecki z Grębocina. W ich miejsce wstąpili pp. Józef Szeczmański, dyrektor Spółdzielni w Podgórzu i Sczepan Orłowski właściciel majątku w Grzywnie Biskupiej. Obecny skład Wydziału Powiatowego jest następujący:

Przewodniczący: Starosta B. Rogowski.

Członkowie:

Adam Czarliński, obywatel ziemski, Zakrzewko,
Albin-Mateusz Czarnecki, rolnik, Młyniec,
Stanisław Cywiński, rolnik i oberżysta, Gostkowo,
Szczepan Orłowski, właściciel majątku Grzywna Biskupia,
Józef Szeczmański, dyrektor Spółdzielni, Podgórz,
Stanisław Woziwoda, rolnik, Gostkowo.

Poza p. Orłowskim są wszyscy PP. członkami Rady Powiatowej. Zgodnie z postanowieniem § 123 ordynacji powiatowej bierze p. Orłowski udział w posiedzeniach Rady Powiatowej z głosem doradczym.

W roku sprawozdawczym odbyło Kolegjum Wydziału Powiatowego 9 posiedzeń, na których załatwiono 673 spraw, zatem przeciętnie 75 spraw na 1 posiedzeniu.

Pozatem członkowie Wydziału Powiatowego brali udział w rozlicznych komisjach lub odnośnie byli delegowani do załatwiania wzgl. zbadania poszczególnych spraw w terenie.

Administracja wewnętrzna.

W składzie stałych pracowników Wydziału Powiatowego nie było zmian w roku sprawozdawczym. Prace w Wydziale Powiatowym były podzielone w roku sprawozdawczym na 8 referatów, w następującym przydziale:

Referat W. I. August Weiss, naczelny sekretarz:

Ogólny nadzór nad biurowością, protokółowanie i przygotowanie spraw na posiedzenia Rady Powiatowej i Wydziału Powiatowego, Sprawy personalne, majątkowe i sporne powiatu, rolne, weterynaryjne,

straży pożarnych, przewłaszczeniowe, Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych — od ognia — i redakcja orędownika powiatowego.

Referat W. II. Inspektor samorządu gminnego Wiktor Barwicki,
Jan Szczech, asystent:

Nadzór i lustracja, badanie i zatwierdzenie budżetów i zamknięć kasowych gmin miejskich, wiejskich, wójtostw, związków międzykomunalnych, instruowania tych organów o sposobie wykonania ustaw i prowadzeniu kasowości i biurowości, nadzór nad urzędami stanu cywilnego i wykonania ustawy o częściowej zmianie samorządu terytorjalnego — nowy podział administracyjny powiatu na gminy zbiorowe, przeprowadzenie wyborów do organów ustrojowych nowych jednostek administracyjnych i t. d.

Referat W. III. Jan Marcinkowski, st. sekretarz.

Wymiar i rozliczenie podatków i opłat powiatowych, sprawy odwołań podatkowych,

Referat W. IV. Maksymiljan Rozwadowski, sekretarz.

Opieka Społeczna, sprawy umysłowo chorych, głuchoniemych i t. d., sprawy Szpitala Powiatowego i akuszerek obwodowych.

Referat W. V. Jabłoński Mieczysław, budowniczy powiatowy,
Ciszewski Kazimierz, technik powiatowy,
Osieka Feliks, st. drogomistrz.

Sprawy dróg i szos państwowych, wojewódzkich, powiatowych, wojskowych, gminnych i związkowych, gospodarka i zawiadywanie gruntami i budynkami powiatu, konserwacja budynków powiatowych, sprawy meljoracyjne, nadzór techniczny nad budowlami w powiecie, techniczne badanie rysunków budowlanych.

Referat W. VI. Jan Makuracki, rachmistrz,
Władysław Janicki, kasjer,
Emilja Kowalska, książkowa.

Układanie budżetów, zestawienia miesięczne i roczne z wykonania budżetów, rozliczenie z urzędami i zakładami z pobranych na ich rzecz podatków i opłat, prowadzenie kasy, wpływów i rozchodów, oraz kasowa kontrola wydatków poszczególnych działów administr. powiatu, prowadzenie księgi inwentarzowej i innych.

Referat Egzekucyjny: Paweł Perkulli, referent:

Egzekucja podatków i opłat powiatowych i obcych, ściąganych przez Wydział Powiatowy.

Referat F. B. i U. Ludwik Steinbach, kierownik biura i Jan Ługowski, pomocnik czasowy.

Wymiar, pobór i przymusowe ściąganie składek Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków w Rolnictwie, prowadzenie korespondencji tegoż zakładu, obliczenie i wypłata zasiłków dla bezrobotnych z Państwowego Funduszu Bezrobocia.

Kancelarja: Konstanty Byra, kierownik kancelarji:

Otwieranie i oznaczenie poczty, zawiadywanie i wydawanie materjałów biurowych, powielanie druków i rozporządzeń, nadzór nad kancelarją, zawiadywanie archiwum.

Helena Garstecka, maszynistka:

Przepisywanie korespondencji na maszynie.

Władysława Rutkowska, maszynistka:

Obsługa centrali telefonicznej i przepisywanie korespondencji na maszynie.

Franciszek Musiałowski, woźny:

Ekspedycja poczty i zawiadywanie biblioteką.

W wykonaniu art. 60 i 46 ust. (6) ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego — Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294 — poruczono poszczególnym referentom, każdemu w jego zakresie działania podpisywania określonych spraw „Za Przewodniczącego Wydziału Powiatowego".

Listów — pism — nie licząc korespondencji czysto kasowej, otrzymał Wydział Powiatowy w roku sprawozdawczym 18.680 a wysłał pojedyńczych listów, z których bardzo poważną część zawierały zawsze po kilka sztuk korespondencji, 21.177, a pozatem 125 paczek z aktami i korespondencją zbiorową.

Wykonanie budżetu.

Wobec ciężkiej sytuacji, zwłaszcza w rolnictwie, Wydział i Sejmik Powiatowy, tak z własnej inicjatywy, jak i na żądanie władz przełożonych starały się dostosować preliminarz budżetowy jaknajbardziej do istotnych warunków i możliwości płatniczych ludności, bez zaniedbywania jednak tych zadań do jakich samorząd powiatowy jest powołany i jakie winien spełniać w interesie obywateli powiatu.

Trzeba zaznaczyć, że te wysiłki wydały pełny rezultat, a z zamknięcia budżetowego widać, że ostrożność w preliminowaniu dochodów była nawet większa niż istotne możliwości.

W wyniku ciężkiego zmagania się z ogólnym kryzysem i przy dostosowaniu gospodarki do istniejących warunków, powiat toruński zamknął swój bilans rachunkowy, po prawie 5-cio letnim okresie deficytowym, saldem dodatnim, czyli nadwyżką budżetową.

Dla osiągnięcia pożądanych skutków trzeba było z jednej strony ograniczyć wydatki budżetowe do najkonieczniejszych i nie wyłączając nawet potrącenia pracownikom Wydziału Powiatowego 15% dodatku komunalnego, z drugiej zaś strony trzeba było dopilnować i z całą nieraz bezwzględnością wystąpić wobec płatników opieszałych traktujących swoje obowiązki wobec powiatu tak, ażeby z końcem roku obrachunkowego powiązać wydatki z dochodami powiatu.

Niżej podane zestawienie wykazuje stopniowe obniżenie preliminarzy budżetowych za ostatnie 5 lat oraz wyniki otrzymywania z tych obniżek:

Okres obrachunkowy	Preliminowano	Wykonano		Niedobór	Nadwyżka	Zaległości podatkowe
		Wydatki	Dochody			
1929/30	1.497.089.—	1.384.305.49	1.020.284.65	364.020.85	—	240.404.27
1930/31	1.134.839.—	923.931.94	787.116.20	136.815.74	—	236.914.42
1931/32	904.122.—	794.661.92	635.983.15	158.678.77	—	158.855.02
1932/33	681.662.—	678.188.96	675.931.77	97.721.97	—	206.374.49
1933/34	589.124.—	546.909.77	580.672.11	19.533.72	33.762.34	256.084.—

Z powyższego zestawienia wynika, że dzięki przestrzeganiu ostremu zasad oszczędności budżet administracyjny za rok 1933/34 obniżono w stosunku do budżetu z roku 1929/30 prawie o 70%. Mimo takiej redukcji budżetu, powiat nietylko że spłacił w okresie sprawozdawczym część zaległego z lat poprzednich niedoboru budżetowego 78.188,25 zł. (resztę 19.533,72 zł. pokryje z nadwyżki uzyskanej z roku sprawozdawczego) — ale przeprowadził szereg inwestycyj na drogach powiatowych i w budynkach powiatowych w powiecie. W gmachu Wydziału Powiatowego przez przebudowę III. piętra uzyskano większej ilości ubikacji na biura, które umożliwiły scentralizowanie w gmachu dla wygody publicznej urzędów jak: Urząd Rozjemczy, Referat Rolny, Meljoracyjny itp. będących organicznie związanemi z rolnictwem, wykupiono od firmy Telefongesellschaft w Gdańsku całkowite urządzenie centrali telefonicznej w gmachu za 6.992,75 zł. Ponadto spłacono w Komunalnej Kasie Oszczędności powiatu toruńskiego pożyczkę krótkoterminową 48.425,— zł., spłacono I. ratę 25.000,— zł. długu średnioterminowego od pożyczki 150.000 zł. w Komunalnym Banku Kredytowym w Poznaniu, podwyższono kredyt na subwencje dla gmin z 20.000,— na 28.268,— zł., które wypłacono niezamożnym gminom w końcu okresu sprawozdawczego na wyrównanie niedoborów budżetowych oraz, ze względu na możliwości budżetowe Wydział Powiatowy przyznał pod koniec roku obrachunkowego pracownikom Wydziału Powiatowego zapomogę, jako ekwiwalent za wstrzymany 15% dodatek komunalny.

Jeżeli chodzi o wpływy przewidywane na okres gospodarczy 1933/34, to należy stwierdzić, że ponieważ projektowane były ostrożnie — dopisały prawie we wszystkich działach budżetu, z wyjątkiem zaległych odsetek ze Związku Elektryfikacyjnego Chełmno - Świecie - Toruń, który zalegał powiatowi pod koniec roku 1932/33 z tytułu otrzymanej pożyczki 127.004.55 zł. z kwotą 20.680.70. Na zaległość tą przewidziano zapewniony poprzednio przez Związek wpływ 14.918.— zł., natomiast Związek przekazał tylko kwotę 3.627.82 zł.

Pozatem uzyskano znaczniejsze nadwyżki w preliminowanych wpływach w dziale VIII. z tytułu 15% udziału w państwowym podatku dochodowym . . . . 3.345.36 zł.
wpływach w dziale IX. z tytułu dodatków komunalnych do podatków państwowych . . . . 1.987.96 zł.
w pływach w dziale IX. z tytułu podatków samoistnych . . . . . 8.850.70 zł.
w pływach w dziale XI. z tytułu różnych wpływów . . . . . . 10.229.67 zł.

Podatki.

Obok rosnącego niewątpliwie poczucia obowiązków obywatelskich, które nawet w najcięższej sytuacji każe pamiętać, że Państwu i Samorządowi należy w interesie samego podatnika dostarczyć środków koniecznych do ich egzystencji i pracy i drugą przyczyną stosunkowo nie złych wpływów jest przejęcie egzekucji admin. przez Władze Skarbowe po myśli ustawy z dn. 10. 3. 1932 r.

Oczywiście bardziej rygorystyczna forma w postępowaniu egzekucyjnem jest przykra dla płatników niedbałych i opieszałych, nie mniej skutki jej są dodatnie, gdyż płatnik uczciwy i solidny, jeśli się znajdzie chwilowo w sytuacji trudnej, zawsze ma możność zwrócenia się zawczasu o odroczenie i t. p. ulgi, czego liczne dowody są choćby w księdze zapisków sali przyjęć Starostwa Powiatowego, natomiast inny musi ponosić doraźne skutki swej opieszałości.

Nieliczne wypadki niewłaściwego zachowania się egzekutorów, lub błędów postępowania, były zawsze skrupulatnie badane, a o ile oskarżenie okazało się słuszne — wyciągały Władze Skarbowe niezwłocznie konsekwencje i winni byli pociągani do bezwzględnej odpowiedzialności.

Dopisaniu prawie wszystkich wpływów preliminowanych oraz nadwyżki obok przytoczone zawdzięczać należy przedewszystkiem tej części obywatelstwa powiatu, które mimo ciężkiej sytuacji rolnictwa ofiarnie i choć z trudem dopełniła swoich obowiązków we formie uiszczenia nietylko bieżących należności podatkowych, lecz również i zaległych. W sprawozdaniu rachunkowem figuruje wprawdzie poważna cyfra zaległości podatkowych za lata ubiegłe kończąca się sumą 256.084.— zł.

Zaległości te w poważnej części, na osobiste interwencje, zostały płatnikom zasługującym na uwzględnienie odroczone wzgl. rozłożone na raty i poważna ich część powinna wpłynąć w przyszłym okresie

sprawozdawczym, a wobec tych restantów, którzy z opieszałości nie dopełnili tego obowiązku, powiat będzie zmuszony nadal stosować niejednokrotnie przykre w następstwach presje.

Faktem jest, że spisy płatników zalegających z podatkami są coraz mniejsze i coraz mniej wysyła się wniosków egzekucyjnych.

Za rok 1932/33 wniosków egzekucyjnych wysłano 2950

Za rok 1933/34 wniosków egzekucyjnych wysłano 1465

a w roku 1934/35 cyfra ta powinna się znacznie obniżyć, w dobrze zrozumiałym interesie samych płatników, z których każdy, w krytycznej sytuacji, ma możność odpowiedniego ułożenia swych płatności, byle pamiętał o terminach i we właściwym czasie zabiegał o ulgi, czy rozpłaty, a zobowiązań swych dotrzymał.

Jeśli chodzi o cyfrowy efekt, to przedstawia on się za rok sprawozdawczy 1933/34 w złotych następująco:

Rodzaj podatku czy opłaty	Wymiar	Z tego preliminowano dochodu:	Wpłynęło faktycznie	Bilans budżetowy	Zaległości czynne z roku 1933/34	Zaległości czynne z lat poprzednich na 1/IV. 1933
komunalny podatek gruntowy	126.821	106.246	106.464	+ 218	39.354.35	28.723.83
komunalny podatek dochodowy	105.887	71.000	71.679	+ 679	35.561.54	91.302.21
opłaty drogowe	85.000	84.463	79.496	— 4.967	27.635.54	26.607.14
dodatek kom. do państw. podatku przemysłowego	—	10.000	9.892	— 108	—	—
dodatek kom. do państw. podatku od spożycia	—	8.000	7.535	— 465	—	—
15% dodatek kom. do państw. podatku dochod.	—	20.000	23.345	+ 3.345	—	—
dtto od patentów	—	500	673	+ 173	—	—
dtto od opłat stemplowych	—	15.000	10.610	+ 4.390	—	—
komunalny podatek od psów	21.000	12.000	20.850	+ 8.850	2.108.83	2.925.81
Razem	338.708	327.209	330.544	+13.265 — 9.936 3.335	104.660.86	149.558.99

Niżej podane zestawienie wykazuje % obciążenia podatkami i opłatami ludności powiatu toruńskiego przez:

	Skarb Państwa	w złotych na głowę	w złotych na ha.	Powiat	w złotych na głowę	w złotych na ha.	Gminy	w złotych na głowę	w złotych na ha.	Razem w zł. na głowę	Razem w zł. na ha.
1930/31	1.517.193.05	25.14	171.69	672.503.—	11.14	76.10	56.870.09	0.94	6.43	37.22	254.22
1933/34	1.277.259.48	21.16	144.53	390.089.—	6.45	44.14	75.981.20	1.26	8.60	28.87	197.27

Z tego wynika, że powiat doceniając trudne położenie rolnictwa w konsekwencji obniżył prawie o 50% ciężary z tytułu podatków i opłat samoistnych, a dalszą obniżkę powiat będzie w stanie zastosować jedynie wtenczas, gdy cała ludność powiatu dopełni swego obowiązku terminowego zapłacenia nietylko podatków bieżących lecz w szczególności uiszczenia zaległości.

Majątek powiatu.

Aby wykazać rzeczywisty majątek powiatu, Rada Powiatowa wyłoniła w ubiegłym okresie sprawozdawczym specjalną Komisję dla oszacowania całego nieruchomego i ruchomego majątku powiatu. Umiarkowane cyfry szacunkowe wykazały, że nieruchomości powiatu przedstawiają ogólną wartość

nieruchomości powiatu przedstawiają ogólną wartość	467.491.—	zł.
ruchomości	113.281.15	„
materjały i zapasy w naturze . .	20.870.02	„
lokaty — papiery wartościowe i pożyczki udzielone	727.048.77	„
sumy gotówkowe w kasach skarbowych i w instytucjach finansowych	61.336.15	„
inne aktywa	49.110.74	„
Majątek powiatu razem . . .	1.439.137.83	zł.
Odchodzi stan bierny (zobowiązania powiatu wobec osób trzecich)	306.548.06	„
tak, że czysty majątek powiatu wynosi	1.132.589.77	zł.

Zadłużenie Powiatu.

Zastanawiając się nad zadłużeniem powiatu, Wydział Powiatowy przyszedł do przekonania, że należy przedewszystkiem dążyć do uzdrowienia swych stosunków finansowych przez spłacenie zaległych z lat poprzednich zobowiązań krótkoterminowych. Na ten cel zaciągnął za zgodą Rady Powiatowej pożyczkę długoterminową z odpowiednim planowem terminem spłaty.

W tej myśli już w poprzednim okresie sprawozdawczym konwertował posiadane w Komunalnym Banku Kredytowym w Poznaniu zadłużenie krótkoterminowe 150.000.— zł. na pożyczkę długoterminową płatną w rocznych ratach po 25.000.— zł.

Ponieważ ponadto powiat pod koniec roku 1932/33 zadłużony był w Komunalnej Kasie Oszczędności powiatu toruńskiego z rachunku krótkoterminowego zobowiązania na kwotę 48.425.— zł., którego również dla braku gotówki obrotowej do końca okresu sprawozdawczego 1932/33 nie mógł zapłacić, postanowił w zamian za udzielony K. K. O. powiatu toruńskiego bezzwrotny kapitał zakładowy zł. 300.000.— zaciągnąć tamże na dogodnych warunkach spłaty drugą pożyczkę długoterminową zł. 83.000.— którą to pożyczką skonwertowano istniejące zadłużenie 48.425.— zł., z resztą pokryto część niedoboru budżetowego z lat ubiegłych.

Po dzień 31. III. 1934 r. Powiat zadłużony jest pożyczkami długoterminowemi:

1) w Komunalnym Banku Kredytowym w Poznaniu	125.000.—	zł.
2) w Komunalnej Kasie Oszczędności powiatu toruńskiego . .	83.000.—	„
razem	208.000.—	zł.

Poza rachunkiem na sumach przechodnich	12.250.32	zł.
oraz rachunku różnych wierzycieli na	42.769.54	„

powiat innych aktualnych zobowiązań na dzień 31. III. 1934 r. nie posiadał a na pokrycie tych zobowiązań posiadał powiat złożone w Kasie Skarbowej

złożone w Kasie Skarbowej . . .	9.070.14	zł.
złożone na rachunku bieżącym w K. K. O. pow. toruński . .	50.304.60	„
i w P. K. O. w Warszawie	1.961.41	„
razem	61.336.15	zł.

Pod tym względem zatem również sytuacja powiatu uległa bardzo poważnej poprawie.

Organizacja.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6. XII. 1932 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o sporządzeniu i ustaleniu budżetów oraz o kasowości i rachunkowości związków komunalnych wprowadziło szereg zmian w dotychczasowy system tak układania budżetów, sporządzania sprawozdań z zamknięcia rocznych rachunków, a w szczególności zmieniło stosowany dotychczas na Pomorzu i Poznańskiem system księgowości kameralnej na księgowość amerykańską.

Rozporządzenie to miało na celu ujednostajnienia jednego systemu księgowości na całym terenie Państwa Polskiego i wprowadzenie gospodarki najbardziej przejrzystej.

Zmiany w sporządzeniu i układaniu budżetów jak również zmiany wprowadzone do sprawozdań z rocznych rachunków nie napotkały na takie trudności, z jakiemi spotkała się zmiana systemu kameralnego na księgowość podwójną. Bowiem rozporządzenie wykonawcza dotyczące zmiany księgowości okazało się w czasie, kiedy już wszystkie Związki Komunalne przygotowały księgi na rok 1933/34 o systemie kameralnym, a ponieważ rozporządzenie wprowadziło szereg zasadniczych zmian w samych rachunkach głównych, jak i szczegółowych, trzeba było poza rozbiciem dużej ilości rachunków prowadzonych starym systemem na jednym rachunku głównym i odwrotnie — przystosować stare księgi kasowe do wymogów nowej instrukcji. Pod względem biurowym rok sprawozdawczy dla Rachuby był wyjątkowo trudnym.

W lutym 1934 r. Wydział Powiatowy uchwalił nową instrukcję kasowo-rachunkową dla tut. Rachuby, a już od 1. IV. 1934 r. Rachuba zaprowadziła wszelkie księgi kasowe i rachunkowe ściśle dostosowane do wymogów zalecanych tak samem Rozporządzeniem R. M. jak również przez Związek Powiatów R. P. w Warszawie.

W praktyce system ten okazuje się więcej uproszczonym a przedewszystkiem bardziej przejrzystym, co nietylko ułatwia pracę, ale pozwala na lepszy wgląd w sytuację i gospodarkę powiatu.

Rewizje.

W ciągu okresu sprawozdawczego Komisja Rewizyjna Rady Powiatowej odbyła 12 perjodycznych rewizji miesięcznych oraz 1 rewizję nagłą.

Podczas rewizji komisja nie zauważyła poważniejszych usterek, a drobne braki zauważone w czasie jednej z rewizji były przez Rachubę uzupełnione i przyjęte przez komisję za załatwione podczas następnej rewizji. Dotyczyło to przeważnie list płac, które w międzyczasie były załatwione przy robotach.

Ponadto zaprosił Wydział Powiatowy w ciągu okresu sprawozdawczego w celu dokonania szczegółowej rewizji Rachuby Wydziału Powiatowego Zastępcę Dyrektora Związku Powiatów R. P. w Warszawie p. Franciszka Grelę, który po dokładnem zbadaniu czynności kasowo-rachunkowych Wydziału Powiatowego dokonał szereg poprawek natury technicznej w bilansie za rok 1932/33 i przedłożył wyniki swej rewizji Radzie Powiatowej dnia 12 lipca 1934 r. do wiadomości w ustnym referacie, a następnie zaznaczył w pisemnym protokóle rewizji.

Z początkiem października 1933 r. przeprowadził rewizję w tut. Rachubie Wojewódzki Inspektor Samorządowy Dr. Banaś, który szczególnie badał kasowość i rachunkowość za rok 1933/34 pod względem podporządkowania i przystosowania systemu kameralnego do buchalterji amerykańskiej. W dalszym ciągu zbadał szczegółowo celowość poszczególnych wydatków, uchwalił szereg fachowych porad i wskazówek w związku z nowo zaprowadzoną księgowością podwójną.

Administracja Drogowa.

Skład osobowy był w roku sprawozdawczym następujący:

1. Budowniczy powiatowy M. Jabłoński z Torunia.
2. Technik meljoracyjny K. Ciszewski z Podgórza (zwolniony).
3. St. drogomistrz F. Osieka z Torunia.
4. „ B. Chrzanowski z Brzezinka.
5. „ A. Skalmowski z Chełmży.
6. Drogomistrz J. Sobczak z W. Złejwsi.

Pozatem pracuje na szosach 33 dróżników.

Ogólna sieć dróg utrzymywanych przez Wydział Powiatowy w administracji wynosi:

dróg państwowych . . .	46.957	klm.
dróg wojewódzkich . . .	42.039	„
dróg powiatowych . . .	132.570	„
razem	221.566	klm.

Poza powyższemi drogami znajduje się jeszcze w powiecie pod dozorem technicznym Wydziału Powiatowego:

dróg wojskowych . . .	12.600	klm.
dróg spółkowych . . .	11.450	„
dróg gminnych	145.106	„
dróg związkowych . . .	85.060	„
razem	254.216	klm.

W roku 1933/34 wykonano na drogach państwowych:

1) Szosa Toruń-Gronowo

wykonano nową powłokę 1215 mb., zużyto do tego kamienia 563 m^3 i żwiru 125.50 m^3, zasadzono 65 drzew dzikich, załatano jezdnię 4000 mb. i zużyto do tego 15.60 m^3 kamieni, żwiru 29 m^3, wykopano rowów 150 mb., oczyszczono rowów 1215 mb., wyrównano bankietów 3550 mb. Dostarczono 1112 m^3 kamieni, żwiru 65 m^3 do nowej powłoki.

2) Szosa Toruń-Bielczyny

wykonano nową powłokę 1700 mb. i zużyto do tego kamieni 360 m^3, żwiru 98 m^3, zasadzono 85 drzew dzikich, wyłatano jezdnię na przestrzeni 3200 mb. i zużyto 8,55 m^3 kamieni, żwiru 32,25 m^3, wykopano rowów 100 mb., oczyszczono rowów 2300 mb., wyrównano bankietów 4800 mb., potłuczono 190.75 m^3 kamieni, dostarczono 122,60 m^3 kamieni, żwiru 72 m^3.

Pozatem na powyższych drogach oczyszczono stare aleje lipowe i pobielono na zakrętach. Ponadto zostały oczyszczone wszystkie przepusty i pobielone pachołki przydrożne.

Na mocy uchwały Sejmiku Powiatowego powiatu toruńskiego z dnia 29 XI. 1932 r. oraz zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Komunikacji z dnia 9. III. 1933 r. Nr. AR 53/2 przyjęto protokólarnie dnia 29. IV. 1934 r. na utrzymanie drogę państwową Nr. 17/5 Włocławek-Toruń.

Na drogach wojewódzkich:

1) Szosa Bielawy-Lubicz:

wykonano nową powłokę 11000 mb., zużyto do tego 458 m^3 kamieni, 146 m^3 żwiru, załatano jezdnię 1600 mb., zużyto 4.85 m^3 kamieni, żwiru 33.41 m^3, wykopano rowów 410 mb., oczyszczono rowów 3050 mb., wyrównano bankiety 1600 mb., potłuczono 416,85 m^3 kamieni, dostarczono 388.20 m^3 kamieni, żwiru 192.41 m^3.

2) Szosa Chełmża-Węgorzyn

wykonano nową powłokę 700 mb., zużyto do tego 228 m^3 kamieni, żwiru 103 m^3, wyłatano jezdnię 3850 mb., zużyto do tego 15.11 m^3 kamieni, żwiru

20 m^3, zasadzono 312 drzew dzikich, oczyszczono rowów 2100 mb., wyrównano 3000 mb., bankietów, potłuczono 401,11 m^3 kamieni, dostarczono 74 m^3 kamieni, żwiru 34 m^3.

3) Szosa Toruń-Czarnowo

wykonano gruntowną naprawę przez łatanie starych powłok 11.800 mb., zużyto do tego 38.44 m^3 kamieni, żwiru 5 m^3, wykopano rowów 870 mb., oczyszczono rowów 10.900 mb., wyrównano bankietów 5100 mb., potłuczono 600 m^3 kamieni. Dostarczono 1018 m^3 kamieni, żwiru 5 m^3. Ponadto na drogach wojewódzkich oczyszczono z gąsiennic stare aleje owocowe i pobielono. Oczyszczono wszystkie przepusty, pobielono pachołki przydrożne i drzewa na zakrętach.

Na drogach powiatowych:

1) Szosa Brzeźno-Turzno

wykonano regulację jezdni 1600 mb., zużyto 34.25 m^3 kamieni, żwiru 26.15, wyłatano jezdnię 1400 mb., zużyto 5 m^3 kamieni, wykopano 1600 mb., rowów, oczyszczono rowów 1680 mb., wyrównano bankietów 1100 mb., zasadzono 33 drzew dzikich, potłuczono 36,70 m^3 kamieni, dostarczono 3.60 m^3 kamieni, żwiru 39,50 m^3.

2) Szosa Morczyny-Kamionka

zasadzono drzew dzikich 274, oczyszczono rowów 2300 mb. i wyrównano bankietów 2000 mb. Dostarczono 16.50 m^3 kamieni.

3) Szosa Grzywna-Sławkowo

załatano jezdnię 500 mb., zużyto 2 m^3 kamieni, żwiru 1.50 m^3, oczyszczono rowów 2900 mb., zasadzono 14 drzew dzikich, potłuczono 82,28 m^3 kamieni. Dostarczono 84.28 m^3 kamieni.

4) Szosa Papowo Toruńskie-Łysomice

przełożono bruk 1100 mb., zużyto 51.50 m^3 kamieni, żwiru 10 m^3, oczyszczono 2700 mb. rowów, potłuczono 69.75 m^3 kamieni, dostarczono 23.75 m^3 żwiru.

5) Szosa Kiełbasin-Pluskowęsy

wyłatano jezdnię 2100 mb., zużyto 9.50 m^3 kamieni, żwiru 7 m^3, oczyszczono rowów 1800 mb., wyrównano bankietów 1600 mb., potłuczono 10 m^3 kamieni, dostarczono żwiru 6 m^3.

6) Szosa Ostaszewo-Mirakowo

wyłatano jezdnię 4100 mb., zużyto kamieni 40.24 m^3, oczyszczono rowów 4000 mb., wyrównano bankietów 4100 mb., zasadzono 12 drzew dzikich, dostarczono 44.50 m^3 kamieni, żwiru 25.50 m^3, potłuczono 71.24 m^3 kamieni.

7) Szosa Zalesie-Mirakowo

uwałowano jezdnię 280 mb., zużyto 50 m^3 kamieni.

8) Szosa Chełmża-Skąpe

wyłatano i żwirowano jezdnię 1800 mb., zużyto 21 m^3 kamieni, żwiru 57.50 m^3, zasadzono drzewa owocowe, oczyszczono rowów 1800 mb., żwirowano latówkę 3000 mb. i zużyto 20 m^3 żwiru, wyrównano bankietów 1000 mb., wytłuczono 28.50 m^3 kamieni, dostarczono 12 m^3 kamieni, żwiru 46 m^3.

Szosa Papowo Biskupie-Wrocławki

zażwirowano jezdnię 1000 mb., zużyto żwiru 26 m^3, oczyszczono rowy 700 mb., wyrównano bankiety 300 mb. Dostarczono 50 m^3 żwiru.

10) Szosa Wilczy Młyn-Jedwabno

dostarczono 30 m^3 żwiru.

11) Szosa Toruń-Wybcz

wyłatano 1800 mb. jezdni i zużyto 64.02 m^3 kamieni, żwiru 66 m^3, wykopano rowów 2750 mb., oczyszczono rowów 3900 mb., wyrównano bankietów 4800 mb., zasadzono 126 drzew dzikich, potłuczono 189.02 m^3 kamieni, dostarczono 88.50 m^3 kamieni, żwiru 50.25 m^3.

12) Szosa Nawra Wybcz

wyłatano jezdnię 1600 mb. i zużyto 11.25 m^3 kamieni, oczyszczono rowów 1050 mb., wyrównano bankietów 850 mb.,

13) Szosa Kończewice-Nawra

przełożono bruku 200 mb., oczyszczono rowów 600 mb.

14) Szosa Chełmża-Rzęczkowo

wyłatano jezdnię 5100 mb. i zużyto 62.20 m^3 kamieni, żwiru 13.60 m^3, wykopano rowów 1200 mb., oczyszczono rowów 4100 mb., wyrównano bankietów 3800 mb., dostarczono 186.75 m^3 kamieni, żwiru 97 m^3.

15) Szosa W. Zławieś-Dąbrowa

wyłatano jezdnię 2900 mb., zużyto kamieni 6.20 m^3, żwiru 2.30 m^3, oczyszczono rowów 4000 mb., wyrównano bankietów 3200 mb., dostarczono 10 m^3 kamieni, żwiru 89 m^3.

16) Szosa Cichoradz-Siemoń

wyłatano jezdnię 700 mb., zużyto 7,50 m^3 kamieni, oczyszczono rowów 1400 mb., dostarczono 12.70 m^3 kamieni, żwiru 12 m^3.

17) Szosa Czarnowo-Solec

oczyszczono rowów 1100 mb.

Na wszystkich drogach powiatowych oczyszczono z gąsienic drzewa przydrożne, powycinano stare gałęzie i pobielono. Oczyszczono wszystkie przepusty, pobielono pachołki przydrożne i drzewa na zakrętach.

Nie mogąc dla braku odpowiednich funduszów wykonać więcej nowych powłok, ponad wymienionych 6320 mb. naprawiono uszkodzenia dróg przez łatanie ich przez dróżników, którym niejednokrotnie

dano do pomocy bezrobotnych z powiatu. Oprócz łatania wykonano żwirowanie jezdni i regulację latówki, oraz starano się o racjonalne odwadnianie przez ścinanie bankietów. Do wymienionej konserwacji i naprawy dróg zużyto 2058 m^3 kamieni i 822 m^3 żwiru. Potłuczono kamieni 2096 m^3. Zbytniemu zacienianiu szos starano się zapobiedz przez odpowiednie wycinanie niektórych drzew wzgl. przez przerzedzanie koron drzew przydrożnych. Zakupiono materjałów szosowych a) kamieni 3174 m^3, żwiru 743 m^3.

Na drogach wojskowych:

W Podgórzu i Stawkach wykonano nową powłokę 722 mb., wyłatano jezdnię 1500 mb., wyrównano bankiety 1500 mb.

Na innych drogach wojskowych

wyłatano jezdnię 840 mb., naprawiono drogi przez umocnienie gruzem 1650 mb., wykopano rowów 3500 mb., oczyszczono rowów 1680 mb., wyrównano bankiety 900 mb.

Na drodze Czerniewice - Otłoczyn została wykonana regulówka jezdni gruntowej na przestrzeni 4200 mb. oraz na przestrzeni 1 klm. umocniono drogę gruzem betonowym. Zasadzono 186 drzew dzikich.

Na drogach gminnych wykonano następujące roboty:

W Łążynie wykonano około 600 mb. bruku.

Na drodze Bierzgłowo-Słomowo wykonano 2300 mb. regulówki, Łążyń-Zamek Bierzgłowski 4200 regulówki.

Bierzgłowo-Zamek Bierzgłowski 3700 mb. regulówki, oraz Zamek Bierzgłowski-stacja kolejowa wykonano na przestrzeni 1 klm. częściowo regulówkę a częściowo umocniono gruzem.

Związki drogowe.

Na terenie powiatu toruńskiego działają związki drogowe, mające za zadanie wspólne utrzymanie dróg związkowych i to:

1) Grabie-Pieczenia
2) Niziny Nieszawskie.

Spółki drogowe.

W powiecie znajdują się 2 spółki drogowe założone w roku 1930 jako pierwsze na Pomorzu. Celem spółek jest budowa umocnionych dróg (bruki, szosy) i dalsze ich utrzymanie.

1) Spółka drogowa Nr. 1 Świerczyny-Kowrózek
2) „ „ Nr. 2 Turzno-Gronówko.

Koszty utrzymania wszelkich szos w powiecie:

A. Szosy powiatowe:

1) Administracja, pobory urzędników i drożników	42.042.30 zł.
2) Dostawa, tłuczenie kamieni, wykonanie nowych powłok i roboty konserwacyjne, naprawa mostów itp.	23.727.95 zł.
B. Szosy wojewódzkie:	
1) jak pod A.	12.768.67 zł.
2) jak pod A.	26.639.73 zł.
C. Szosy państwowe:	
1) jak pod A.	10.945.47 zł.
2) jak pod A.	11.285.27 zł.
Ogólne koszty wynosiły	127.409.39 zł.

Przeciętnie koszty utrzymania 1 klm. wynoszą 575.— zł.

I. Drogi wojskowe.	
1) konserwacja i renowacja .	2.998.62 zł.
II. Drogi gminne, związkowe i spółkowe.	
1) Most w Złotorji	110.15 zł.
2) Zapomogi dla związków rdogowych	500.— zł.
3) Zapomogi dla gmin . . .	1.085.— zł.
Dotacje.	
1) Skarb Państwa — zwrot kosztów administracyjnych dróg państwowych	3.500.— zł.
2) Skarb Państwa — zwrot kosztów utrzymania dróg państwowych	18.172.— zł.
3) Starostwo Krajowe Pomorskie zwrot kosztów na administrację dróg wojewódzkich	1.592.— zł.
4) Starostwo Krajowe Pomorskie zwrot kosztów utrzymania dróg wojewódzkich	61.826.49 zł.
5) Urząd Wojewódzki Pomorski na utrzymanie dróg wojskowych	3.000.— zł.

Szpital Powiatowy Św. Antoniego w Chełmży.

Z dniem 28 lutego 1934 r. ustąpił z stanowiska dyrektora szpitala p. Dr. Leon Przewoski. Na stanowisko to drogą konkursu przyjął Wydział Powiatowy od dnia 1 marca 1934 r. lekarza - chirurga p. Dr. Tadeusza Wagnera, byłego kilkoletniego I. asystenta znanego chirurga p. Dr. Sokołowskiego w Toruniu.

Dalej pracują w Szpitalu siostry ze Zgromadzenia SS. Elżbietanek:

1) S. Belana Pabiszczakówna, siostra przełożona od 9. 2. 1933 r. i siostra operacyjna (w szpitalu od 13 lat).
2) S. Bernarda Żmuda - Trzebiatowska, siostra pielęgniarka (w szpitalu od 11 lat).
3) S. Apolinarja Szlachcikowska, siostra pielęgniarka (w szpitalu od 7 lat).
4) S. Ligorja Radajówna, siostra pielęgniarka (w szpitalu od 4 lat).
5) S. Gergonja Gliszczyńska, siostra kucharka (w szpitalu od 1 roku).

Służba szpitalna składa się z 1 pomocnika (palacza) i 2 służących. Pozatem dochodzi praczka.

W roku sprawozdawczym ograniczono się do najpotrzebniejszych wydatków inwestycyjnych a przedewszystkiem uzupełniono instrumentarjum lekarskie.

Ustawa z dnia 23 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznem (Dz. U. nr. 51, poz. 306), której przepisy co do leczenia pracowników rolnych weszły w życie z dniem 1 listopada 1933 r. a odnośnie do wszystkich innych pracowników z dniem 1 stycznia 1934 r., wymagała przystosowania warunków leczenia w Szpitalu do wymogów ustawy tej, temwięcej, że przeważna część pacjentów w Szpitalu Powiatowym w Chełmży to pracownicy rolni, za leczenie których płaci teraz pracodawca.

W celu umożliwienia rolnictwu spełnienia obowiązków nałożonych nań ustawą tą, Wydział Powiatowy uchwałą z dnia 15 lutego 1934 r. obniżył koszty szpitalne i ustalił opłatę dzienną za leczenie w Szpitalu Powiatowym w Chełmży pracowników rolnych z powiatu toruńskiego na 3,75 zł. a przy porodach dodatkowo jednorazowo 10.— zł. za pomoc akuszeryjną z tem jednak zastrzeżeniem, że koszty szpitalne zapłacone zostaną do dni 14 od dnia otrzymania rachunku. W razie niezapłacenia kosztów tych w tym terminie, upada cena ulgowa i koszty szpitalne wynoszą po tym terminie 85% taryfy normalnej.

Za leczenie pracowników rolnych z innych powiatów ustalono podobne warunki z tą różnicą, że ulgowa opłata dzienna wynosi 4.50 zł., a w razie niezapłacenia w przeciągu 14 dni pobiera się pełną stawkę normalną.

W roku sprawozdawczym uchwaliła Rada Powiatowa nową taryfę opłat szpitalnych obniżającą znacznie opłaty za leczenie szpitalne i ambulatoryjne.

Taryfa ta przewiduje po uwzględnieniu zmian proponowanych przez Pana Wojewodę:

Za leczenie chorych z powiatu toruńskiego dziennie:

	Oddział ogólny				Oddział chirurgiczny			
	nowa taryfa		dotychczasowa taryfa		nowa taryfa		dotychczasowa taryfa	
	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.
w klasie I. .	12	—	16	50	14	40	20	—
w klasie II. .	9	—	13	—	10	80	16	—
w klasie III. .	5	—	7	—	6	—	8	50
Ubodzy gminni	2	50	3	—	2	50	3	—

Za chorych na oddziale zakaźnym przewiduje nowa taryfa opłatę o 10% niższą, niż na oddziale ogólnym.

Za leczenie chorych z innych powiatów przewiduje nowa taryfa opłaty o 15% wyższe niż dla chorych z powiatu toruńskiego.

Pozatem uchwaliła Rada Powiatowa na posiedzeniu w dniu 15 marca 1934 r. zmianę § 2 dział IV. Statutu Publicznego Szpitala Powiatowego w Chełmży, który stanowi o ulgach za leczenie ubezpieczonych i dzieci do lat 10 oraz upoważnia Wydział Powiatowy do udzielania ulg w opłacie dziennej innym chorym w wyjątkowych wypadkach.

Ruch chorych w Szpitalu Powiatowym w Chełmży.

	Ogólna liczba chorych	Ogólna liczba dni szpitalnych	z tej liczby było chorych:								
			wewn.	chirurg.	położn.	zakaźn.	wenerycznie	gruźliczych	na raka	umysł.	na inne choroby
Stan na 1. IV. 1933 r. . .	21	—	5	4	5	4	1	2	—	—	—
Przyjęto w czasie od 1. IV. 1933 r. do 31. III. 1934 r. .	297	—	52	133	42	33	3	10	2	—	22
W roku sprawozdawczym leczono razem . .	318	6067	57	137	47	37	4	12	2	—	22
Do dnia 31. III. 1934 r. zwolniono . . .	269	—	49	121	43	29	4	5	1	—	17
Zmarło . . .	31	—	3	9	2	8	—	5	1	—	3
Ubyło razem .	300	—	52	130	45	37	4	10	2	—	20
Przeszło na 1. IV. 1934 r. .	18	—	5	7	2	—	—	2	—	—	2

Opieka Społeczna.

Trwający kryzys gospodarczy obciążył i w roku sprawozdawczym Miejscowy Związki dla Wspierania Ubogich znacznemi ciężarami w dziale opieki społecznej. Potrzebne były nietylko znaczne fundusze na płacenie bieżącego wsparcia ubogich, lecz przedewszystkiem wzrastały koszty na leczenie ubogich a zwłaszcza bezrobotnych. Przez to znalazły się Związki Ubogich - gminy - w jeszcze trudniejszem położeniu z powodu, że koszty leczenia - zwłaszcza szpitalnego - powstawały nagle i niespodziewane i nie były przewidziane, a przynajmniej nie w takich sumach, w poszczególnych budżetach. W dodatku udzieliło Starostwo Krajowe z przewidzianych 18.000.- zł. związkom ubogich tylko 5900.- zł. subwencji na cele opieki społecznej.

To też Wydział Powiatowy na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30. X. 1933 r. o sposobie uregulowania zaległych kosztów leczenia ubogich chorych i kosztów opieki społecznej umorzył związkom dla Wspierania Ubogich z powiatu toruńskiego koszty szpitalne za leczenie w Szpitalu Powiatowym w Chełmży na sumę 3.096.35 zł., niezależnie od subwencji.

W związku z kryzysem daje się również zauważyć znaczny wzrost wniosków o wsparcie ubogich i zażaleń do Wydziału Powiatowego.

W roku sprawozdawczym rozpatrywał Wydział Powiatowy 138 takich zażaleń z których w 51 przypadkach uznano żalących się za ubogich i przyznano wsparcie natomiast 87 zażaleń oddalono.

Zwalczanie jaglicy.

W roku sprawozdawczym na terenie powiatu toruńskiego czynna była tylko jedna przychodnia przeciwjaglicza w Chełmży, gdyż sześć przychodni przychodni przestało funkcjonować 31. VII. 1932 r. z powodu zlikwidowania przez Kasę Chorych sześciu ośrodków zdrowia, w których jednocześnie czynne były również i przychodnie przeciwjaglicze.

W roku sprawozdawczym w przychodni przeciwjagliczej w Chełmży zarejestrowano było 197 chorych na jaglicę, z których regularnie i systematycznie leczyło się 132 chorych reszta zaś zgłaszała się tylko od czasu do czasu po lekarstwa, gdyż z powodu odległości regularnie do zabiegów stawić się nie mogła.

Ogółem w ciągu roku przez lekarza p. dr. Szaada i pielęgniarkę udzielono w przychodni chorym i podejrzanym na jaglicę 6540 porad i zabiegów leczniczych, zaś członkom ich rodzin, mającym styczność z chorymi, udzielono porad zapobiegawczych 2435, razem 8975 porad, przyczem pracy lekarza było 42 godziny i pracy pielęgniarki 577 godzin, w którym to czasie pielęgniarka odwiedziła oprócz tego w domu 871 osoby.

Z ogólnej liczby 197 leczonych chorych na jaglicę w ciągu roku wyleczonych zostało z powodu ukończenia leczenia 24 osoby, z powodu przesiedlenia się 11 osób, razem 35 osób, pozostało na dalsze leczenie 162 osoby.

Oprócz stałej pracy w przychodni przeciwjagliczej w Chełmży personel przychodni (lekarz wraz z pielęgniarką) przeprowadził w granicach możliwości budżetowych przeglądy robotników i ich rodzin w majątkach znajdujących się na dalszych odległościach od Chełmży (Nawra, Wybcz, Turzno, Brzeźno, Gronowo i inne). W czasie tych przeglądów chorzy i podejrzani na jaglicę byli imiennie zarejestrowani i rozdawano im lekarstwa, pouczając ich jednocześnie, że mogą korzystać z pomocy przychodni w Chełmży.

Ogółem w czasie tych przeglądów zbadano 663 osób, z pośród których okazało się chorych na jaglicę 41 osób (6%) i podejrzanych o jaglicę 10 osób (1.5%).

Przeglądy masowe robotników i członków ich rodzin w poszczególnych majątkach stanowi pewien postęp w akcji zwalczania jaglicy chociażby z tego względu, że w ten sposób chorzy na jaglicę są imiennie zarejestrowani i przez rozdawanie im lekarstw są częściowo leczeni. Jest to oczywiście niedostateczne leczenie, które nie może zastąpić stałego systematycznego leczenia w przychodni, lecz była to jedyna możliwa forma niesienia pomocy chorym na jaglicę w miejscowościach, położonych w znacznej odległości od przychodni przeciwjagliczej.

Na walkę z jaglicą wydano w roku sprawozdawczym 2.149.95.

Szczepienie przeciwospowe.

W roku 1933 szczepiono przeciwko ospie 3609 dzieci. Koszty szczepienia wynosiły razem 2.335,26 zł.

Koszty szczepienia przypadające na miasta Chełmża i Podgórz zwracają odnośne Zarządy miejskie.

Szczepienie wykonał lekarz powiatowy p. Dr. Olszewski z Torunia.

Położnictwo.

Na dzień 31 marca 1934 r. pracowało w powiecie 9 położnych obwodowych i 12 położnych wolnopraktykujących.

Na środki lecznicze i dezynfekcyjne, czasopisma fachowe i ubezpieczenie społeczne dla położnych obwodowych wydano w roku sprawozdawczym 7000,- zł.

Opieka zakładowa.

W zakładach leczono względnie przebywało na koszt miejscowych Związków dla Wspierania Ubogich z 2/3 zapomogi ze strony Wydziału Powiatowego:

a) umysłowo chorych:

w Krajowym Zakładzie Psychjatrycznym w Świeciu 49

w Krajowym Zakładzie Psychjatrycznym w Kocborowie 18

b) epileptyków:

w Domu dla Starców i Ułomnych w Chełmży 3

c) głuchoniemych:

w Krajowych Zakładach Opieki Społecznej w Wejherowie 4

d) ociemniałych:

w Schronisku dla niewidomych w Bydgoszczy 1

w Wojewódzkim Zakładzie dla Ociemniałych w Bydgoszczy 1

razem . . . 76

Udział powiatu w kosztach utrzymania i leczenia tych chorych wynosił:

a) umosłowo chorych i epileptyków . . . . 18.644.29 zł.

b) głuchoniemych . . . . 1.907.84 zł.

c) ociemniałych . . . . . 440.— zł.

razem 20.992.13 zł.

Fundusz Bezrobocia.

Bezrobocie, obejmujące część ludności powiatu wymagało znacznego zainteresowania i akcji pomocy, która wyjawiała się w różnych formach.

Wydział Powiatowy pełnił nadal w roku sprawozdawczym funkcje Instytucji Zastępczej Funduszu Bezrobocia na terenie powiatu za wyjątkiem rejonu P. P. w Chełmży. Zasiłków wypłacono ogółem 30.230.28 zł. Największe nasilenie pobierających zasiłki było w okresie od 15 do 27 stycznia 1934 r. z ilością 204, najmniejsze w okresie od 17 do 22 lipca 1933 r. z ilością 12 bezrobotnych. Wypłatę uskuteczniano zasadniczo w Toruniu, a tylko wyjątkowo przez sołtysów dla bezrobotnych z odleglejszych okolic, do końca roku 1933 co tygodnia, od początku roku 1934 raz na dwa tygodnie.

Ilość bezrobotnych pobierających zasiłki z Funduszu Bezrobocia w poszczególnych gminach wynosiła: w Podgórzu 47, Rudaku 53, Stawkach 40, Grębocinie 66, Lubiczu 31, Wrzosach 18, innych gminach 110.

Ogólna maksymalna ilość bezrobotnych pobierających zasiłki w poszczególnych miesiącach wynosiła w 1933 r.: kwiecień 12, maj 68, czerwiec 20, lipiec 18, sierpień 33, wrzesień 39, październik 44, listopad 68, grudzień 126, w 1934 r.: styczeń 204, luty 180, marzec 149.

Oczywiście dotyczy to tylko uprawnionych ustawowo do pobierania zasiłków, rzesze niezaopatrzonych bezrobotnych znajdowały się pod opieką Komitetu powiatowego i lokalnych do spraw Bezrobocia, przekształconych następnie w Fundusz Pracy.

Fundusz Pracy.

Z dniem 1 kwietnia 1933 r. objął Fundusz Pracy majątek i agendy dotychczasowych Komitetów do Spraw Bezrobocia. Wskutek nowego regulaminu, zmienił się również zakres działania Funduszu Pracy, który jeszcze więcej niż dotychczas dbał o celowe zatrudnienie bezrobotnych, podczas gdy opieka nad niezdolnymi do pracy wskutek wieku, chorób lub ułomności, przeszła do zwykłych obowiązków gmin.

Szczegółowe sprawozdanie z działalności Komitetu do Spraw Bezrobocia wzgl. Funduszu Pracy, za czas od 20 X. 1932 r. do 15 XI. 1933 r., zostało ogłoszone w Orędowniku Powiatowym Nr. 38 z dnia 15 grudnia 1933 r.

Z ogólnego wykazanego przychodu w gotówce 137.689.81 zł. i w naturze 121.645.44 zł., razem 259.335.25 zł., otrzymał Komitet Lokalny Funduszu Pracy powiatu toruńskiego w okresie letnim od Komitetu Wojewódzkiego 23.609.14 zł. w gotówce i naturalji wartości 26.809.— zł., zaś z Kasy Chorych subwencję w wysokości 500.— zł., razem 50.918.14 zł. wartości.

W okresie następnym zimowym, wpłynęło od Komitetu Wojewódzkiego 23.685.51 zł. w gotówce i bonach inwestycyjnych, oraz 28.036.11 zł. w naturaljach, zaś od społeczeństwa łącznie z subwencjami Wydziału Powiatowego (3.000.— zł.), Zarządów miast Chełmży i Podgórza, oraz Ubezpieczalni Społecznej, 43.150.59 zł. w gotówce i 3.119.24 zł. w naturaljach, razem od Wojewódzkiego Komitetu 51.721.62 zł., a od społeczeństwa 46.269.83 zł. wartości.

Ogólny dochód od 1 IV. 1933 r. do 31 III. 1934 r. wynosił zatem 148.909.59 zł.

Kwotę powyższą wydatkowano przedewszystkiem na zatrudnienie bezrobotnych, opłacanie kosztów przewozu produktów (węgla, mąki, cukru, kawy, konserw itp.), wypieku chleba, urządzenie kolonji letnich dla 400 dzieci przez przeciąg 31 dni i opiekę lekarską wraz z lekarstwami, częściowo również i na pomoc mieszkaniową, odzieżową, urządzenie Gwiazdki i Święconego dla dzieci i wydatki administracyjne.

Z ważniejszych prac przytacza się, wykończenie poważnej części odwadniania Miałkusza pod Chełmżą, uregulowanie Strugi Lubickiej, tłuczka większej ilości kamieni, naprawa dróg w całym powiecie itp.

Rolnictwo.

Akcję popierania rolnictwa-osadnictwa kontynuował Wydział Powiatowy w roku sprawozdawczym dalej. Tak jak w roku ubiegłym udzielono niezamożnym rolnikom pożyczki na zasiew wiosenny, w ten sposób, że zgłoszeni przez Kółka Rolnicze względnie P. T. R. kandydaci otrzymali po złożeniu weksli gwarancyjnych asygnaty, z któremi udali się do producentów względnie zbożowców i odbierali potrzebny im zasiew. Z tej pomocy korzystało 31 robotników jak następuje:

Brzezinko: Udzielono 8 osadnikom pożyczek na ogólną kwotę - 271,81 zł. Z tego spłaciło część pożyczki 4 osadników w kwocie 356,35 zł. Reszta nic nie wpłaciła.

Zamek Bierzgłowski: 2 osadników otrzymało pożyczkę na 435,26 zł. którą w zupełności spłacili.

Kamionka: 7 osadników otrzymało 888,81 zł. pożyczki. 3 osadników zwróciło pożyczkę w zu-

pełności, 6 spłaciło część, a 1 nie spłacił. Z Kamionek nie spłacono jeszcze 308,10 zł.

Małgorzatowo - Lubicz. 6 osadników otrzymało pożyczkę w wysokości 476.53 zł. Z nich spłaciło 3 pożyczkę w zupełności, a 4 zalega jeszcze z kwotą 100,49 zł.

Z Witkowa, Zelgna, Rubinkowa i Grębocina otrzymało 8 rolników pożyczkę. Z nich zalega 1 z kwotą 15.00 zł.

Razem pobrali osadnicy na podstawie asygnat: 1900 kg. pszenicy, 250 kg. żyta, 3350 kg. jęczmienia, 1975 kg. owsa, 213.5 kg. koniczyny, 500 kg. wyki, 550 kg. mieszanki, 125 kg. peluszki, 300 kg. łubinu, 225 kg. grochu, 25 kg. buraków, 65 kg. mieszanki traw i 19000 kg. kartofli.

Z roku 1932—33 zalega jeszcze z zwrotem pożyczek siewnych 9 osadników z Brzezinka, 2 z Jedwabna, 7 z Zamku Bierzgłowskiego i 6 z Kamionek. Ogólna zaległa kwota z roku 1932—33 wynosi 3.262,67 zł. a razem z rokiem 1933 zł. 4.827,72.

W ciągu roku upominano wszystkich zalegających o wyrównanie zaległości. Niektórzy z nich prosili o przedłużenie terminu spłaty, niektórzy wogóle nie dali odpowiedzi. Na zabezpieczenie otrzymanych pożyczek złożone zostały weksle gwarancyjne z podpisami wszystkich, którzy pożyczkę otrzymali.

Powiatowy Urząd Rozjemczy.

Skład członków Urzędu Rozjemczego uzupełniono przez wybór p. Jana Koźlikowskiego z Nieszawki. Dotychczasowy sekretarz p. Zaniewicki ustąpił, jego miejsce zajęła p. Rychterowa.

W roku sprawozdawczym wpłynęło do Urzędu Rozjemczego 407 spraw, z których załatwiono 363. Na koniec roku pozostało niezałatwionych spraw jeszcze 75. Z tych spraw zostały wniesione przez dłużników 274 na kwotę 318.390,20 zł, przez wierzycieli 30 na kwotę 19.989,81 zł. Z spraw wnieśli rolnicy 90 na kwotę 82.553,40 zł. bezrolni 130 na kwotę 145.521,21 zł.

Tytułem opłat — sądowych i kancelaryjnych — wpłynęło razem 7.558,34 zł. Posiedzeń odbył Urząd Rozjemczy razem 48.

Hodowla bydła rogatego.

Tak jak w latach ubiegłych kontynuował Wydział Powiatowy nadal akcję udzielania subwencji na zakupienie stadników rozpłodowych. Niestety z powodu trudności finansowych u chętnych urządzenia stacji rozpłodowych zgłoszono tylko 3 wnioski o przyznanie subwencji, które Wydział Powiatowy uwzględnił, przyznając każdorazowo po 1/3 części ceny kupna, a Izba Rolnicza udzieliła także subwencję w tej wysokości. Z funduszów stawionych powiatowi do dyspozycji z strony Ministerstwa Rolnictwa można było w 2 wypadkach poza 1/3 części ceny kupna udzielić jeszcze dalsze 15% ceny kupna jako subwencję.

W czasie 1 i 2 i 6 i 7 czerwca 1933 przeprowadziła Komisja Licencyjna licencję buhajów przeznaczonych do stanowienia cudzych krów i jałówek. Komisji przedstawiono ogółem, 154 buhajów, z których komisja przyjęła bez zastrzeżeń 85, z zastrzeżeniem 18, od 1 października 1933 r. 5, do 1 października 1933 r. 2, do 1 listopada 1933 r. 1 i do 1 grudnia 1933 r. 1. Komisja stwierdziła lekką dalszą poprawę w materjale przedstawionym; materjał najsłabszy przedstawiono, względnie brak największy daje się odczuć w gminach położonych po lewej stronie Wisły oraz w gminach północno-zachodnich powiatu toruńskiego. Znaczną poprawę stwierdzono szczególnie w Zelgnie. Najlepszy materjał przedstawiono w Papowie Toruńskim, Ostaszewie, Skąpem, Bielczynach, Siemoniu, Rzęczkowie, Smolnie, Górsku i Chełmży. Przedstawione rozpłodniki były dobrze utrzymane, kilka rozpłodników przedstawiono po rozpłodnikach stacyjnych.

Celem zachęty rolników do dobrego utrzymania buhajów rozpłodowych umieszczono w budżecie na rok 1933-34 kwotę 600.— zł na nagrody dla właścicieli buhajów prywatnych. Komisja licencyjna po dokonaniu przeglądu w całym powiecie proponowała przyznanie: 3 pierwszych nagród po 40.— zł, 11 drugich nagród po 30 zł. i 6 trzecich nagród po 20.— zł. Wydział Powiatowy uchwalił według propozycji komisji i przyznał odpowiednie nagrody. Przy ich wypłacie wręczono jeszcze każdemu odpowiedni dyplom oprawiony w ramkę.

Popieranie hodowli gołębi i drobiu.

Na VII. Pomorską Wystawę Drobiu przyznał Wydział Powiatowy 150.— zł. subwencji z której wypłacono 4 nagrody.

Badanie zwierząt rzeźnych i mięsa.

W roku 1932 podzielono — na podstawie uchwały Sejmiku Powiatowego — powiat toruński na 11 obwodów badania zwierząt rzeźnych i mięsa. Z tych przypada na miasto 2, tak że gminy wiejskie i obszary dworskie przydzielono do 9 obwodów. W roku sprawozdawczym zwolniono 3 oglądaczy zwierząt rzeźnych i mięsa 2, z powodu nienależytego wywiązania się z swoich obowiązków, 1 za nadużycia. Pełnienie funkcji w obwodach zwolnionych oglądaczy powierzono sąsiednim oglądaczom z powodu braku kandydatów, gdyż od kilku lat, na skutek zakazu Ministerstwa kursy oglądaczy zwierząt rzeźnych i mięsa się już nie odbywają. Obecnie urzędują jako oglądacze zwierząt rzeźnych i mięsa: Pan Dr. Mieczysław Grabowiecki, powiat. lekarz weterynarji w Toruniu w części obwodu Rudak, p. Aleksander Korthals, lekarz weterynarji z Podgórza w Podgórzu i części obwodu Rudak, p. Jan Strzelecki z Grębocina, p. Józef Ryński w Siemoniu, p. Feliks Serkowski w Lulkowie i p. Czesław Zieliński w Grabji w reszcie powiatu. Obecny podział powiatu na obwody badania zwierząt rzeźnych i mięsa nie jest coprawda wygodny, jednakowoż z powodu braku kandydatów zmiana narazie nastą-

pić nie może. Zmianę obecnych obwodu zamierza się po ustaleniu granic przyszłych gmin zbiorowych.

Wyniki czynności oglądaczy zwierząt rzeźnych i mięsa — w obwodach wiejskich — są następujące:

Badano przed ubojem i zezwolono na ubój:

a) przez lekarzy weterynaryjnych:
78 buhajów, 6 wołów, 975 krów, 619 jałówek powyżej 3 miesięcy, 2250 jałówek poniżej 3 miesięcy, 7417 świń, 1135 owiec i 3 kozy.

b) przez oglądaczy zwierząt rzeźnych i mięsa:
12 buhajów, 4 wołów, 128 krów, 116 jałówek ponad 3 miesiące, 367 cieląt poniżej 3 miesięcy, 2030 świń i 7 owiec.

Badano po uboju bez badania przed ubojem:

a) przez lekarzy weterynaryjnych:
18 krów, 13 cieląt poniżej 3 miesięcy, 49 świń i 8 owiec.

b) przez oglądaczy zwierząt rzeźnych i mięsa:
1 buhaja, 1 woła, 18 krów, 3 jałówki ponad 3 miesięcy, 156 cieląt poniżej 3 miesięcy i 1288 świń.

Lekarzowi weterynaryjnemu przekazano przez oglądaczy zwierząt rzeźnych i mięsa do badania: 3 buhaje, 1 wołu, 64 krowy, 7 jałówek powyżej 3 miesięcy, 3 cielęta poniżej 3 miesięcy i 40 świń.

Na podstawie wyników urzędowego badania uznano za niezdatne: 1 buhaja, 3 krowy, 1 cielę poniżej 3 miesięcy i 5 świń.

Lekarze weterynaryjni uznali na podstawie urzędowego badania za niezdatne: 2 woły, 26 krów, 1 jałówkę powyżej 3 miesięcy, 10 cieląt poniżej 3 miesięcy, 11 świń i 2 owce.

Za warunkowo zdatne uznali lekarze weterynaryjni 2 krowy, 2 jałówki powyżej 3 miesiące i 109 świń, a za mniej wartościowe uznano 42 krowy, 3 jałówki powyżej 3 miesiące, 10 cieląt powyżej 3 miesiące i 11 świń.

Oświata Pozaszkolna.

Praca w zakresie oświaty pozaszkolnej w roku sprawozdawczym 1933/34, miała nieco inny charakter i warunki instruktora o. p. niż w latach poprzednich.

Powodem tego była komasacja miasta Torunia, powiatów toruńskiego, chełmińskiego i wąbrzeskiego w jeden obwód szkolny, oraz przydzielenie prac oświaty pozaszkolnej w całym obwodzie jednemu obwodowemu instruktorowi o. p. podległemu obwodowemu Inspektorowi Szkolnemu.

W związku z tem instruktor o. p. nie mógł już, jak dotąd, współpracować z zarządami organizacyj społecznych na szczeblu powiatowym, lecz musiał się ograniczyć ściśle do prac kulturalno-oświatowych.

Rok sprawozdawczy 1933/34 nie wykazał jednak pomniejszenia pracy w oświacie pozaszkolnej, owszem praca została poszerzona i pogłębiona.

Najpoważniejszy sukces osiągnięto na polu czytelnictwa i tak:

I. Powiatowe Bibljoteki Ruchome:

Stan posiadania podniósł się w roku sprawozdawczym do ilości 28 bibljotek, liczących od 65 do 100 tomów. Oprócz tego w administracji instruktora o. p. znajduje się 8 nowych kompletów bibljotek Związku Strzeleckiego po 50 dzieł każda, tak, że ilość bibljotek ruchomych wynosi obecnie 36, które co roku zostają pomiędzy poszczególnemi miejscowościami zamieniane.

Następujące miejscowości zostały obsłużone bibljotekami ruchomemi: Chełmża, Kończewice, Lubicz, Wybcz, Wrzosy, Grabia Zakład, Kuczwały, Toruń - Wydział Powiatowy, Rzęczkowo, Ostaszewo, Lubianka, Kamionka, Pędzewo, Papowo Toruńskie, Kiełbasin, Toruń - Brygada Robotnicza, Rubinkowo, Nawra, Grębocin, Brąchnowo, Grzywna, Jedwabno, Biskupice, Turzno, Brzoza, Rejencja, Młyniec, Popioły, Zelgno, Stawki, Rudak, Złotorja, Gostkowo, Podgórz, Siemoń, Chełmża - Świetlica P. W.

II. Kursy wieczorowe ogólno-kształcące.

Kursów tych znajdowało się 15 w powiecie w następujących miejscowościach: Dziemiony, Grabia Zakład, Gronowo, Kamionka, Młyniec, Obrąb, Podgórz, Pędzewo, Rejencja, Rubinkowo, Silno, Turzno, Złotorja, Zelgno, oraz 3 kursy języka polskiego dla niemców w Rogowie, Kopaninie i Czarnembłocie. Na kursa uczęszczało 295 młodzieży. Uczyło 27 nauczycieli.

Wynik pracy na kursach był najzupełniej zadawalający.

III. Kursy zawodowe (haft, krój i szycie) urządzono w 14 miejscowościach a to: Grabia Zakład, Biskupice, Rejencja, Podgórz, Kończewice, Zelgno, Brąchnowo, Chełmża, Dziemiony, Gostkowo, Grzywna, Lulkowo, Lubicz, Ostaszewo.

IV. Świetlica:

Akcja świetlicowa cieszy się nadal powodzeniem. Ta forma pracy, jakkolwiek jeszcze nie skrystalizowana, znacznie więcej przypada do gustu młodzieży, niż kursy wieczorowe, które dają zawsze posmak szkoły.

Charakterystycznym objawem jest to, że świetlice starają się już same o siebie, nie oglądając się na większą pomoc ze strony Samorządu Powiatowego. W roku sprawozdawczym przybyły nowe świetlice: w Siemoniu, Wybczu, Kończewicach, Rozgartach, Bielczynach i Nawrze.

Ogólna liczba świetlic w powiecie wynosi obecnie 28 i to tylko takich, które mają swój specjalny lokal na ten cel poświęcony.

Świetlice te mieszczą się przeważnie w wolnych salach szkolnych

Pozatem pracę świetlicową prowadzi się w wielu salach szkolnych, gdzie specjalnych ubikacji na świetlicę niema.

Faktem o doniosłem znaczeniu jest przydzielenie przez Skarb Państwa budynku po Inspektoracie Szkolnym w Chełmży, na Dom Oświatowy organizacyj p. w.

Świetlice i kursy otrzymywały w roku sprawozdawczym zapomogi z budżetu o. p. na światło, opał, oraz w formie czasopism, obrazów i t. p.

V. Kształcenie pracowników oświatowych.

Zagadnienie przodownictwa znalazło swój wyraz w urządzeniu tygodniowego kursu dla przodowników świetlicowych w Chełmży w miesiącu grudniu 1933 r., w którem brało udział 25 młodzieńców.

Celem kursu było przysposobić pomocników dla nauczycieli, którzy pracę oświatową prowadzą.

Z pośród 25 uczestników kursu 18 pracuje w świetlicach, jako przodownicy.

VI. Kurs wyrobu ozdób choinkowych.

W celu podniesienia i rozpowszechnienia rodzimego zdobnictwa, odbył się w Toruniu w listopadzie 2-tygodniowy kurs wyrobu ozdób choinkowych dla 16 kandydatek, które później w swych miejscowościach miały za zadanie rozszerzać ręczne zdobnictwo choinkowe, oparte na polskich motywach ludowych.

VII. Współpraca z organizacjami.

Instruktor o. p. współpracował z różnemi organizacjami w miarę czasu i możności, starając się wszelkie wysiłki na polu pracy kulturalnej i oświatowej uzgodnić.

IX. Wykonanie budżetu o. p.

Budżet o. p. został wykonany według preliminarza.

X. Formy organizacyjne w zakresie o. p.

Zastosowano się do wytycznych podanych przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego, które przewiduje podział powiatu na rejony oświatowe, oparte o obszar przyszłych gmin zbiorowych. Na każdy rejon przewidziany jest instruktor o. p.

Rejony oświatowe w roku sprawozdawczym nie weszły w życie z powodu nieustalenia granic gmin zbiorowych. Natomiast upatrzono i przygotowano rejonowych instruktorów o. p., oraz poczyniono próbne doświadczenia w jednym rejonie (Grębocin).

Administracja gmin wiejskich.

Rok sprawozdawczy 1933/34 a szczególnie ostatnie jego miesiące upłynął pod znakiem intensywnej i mozolnej pracy nad reorganizacją samorządu terytorjalnego a w szczególności nad określeniem i wytyczeniem granic przyszłych gmin zbiorowych zgodnie z ustawą z dnia 23 III. 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 294).

To też w czasie tym nie zrealizowano żadnych wniosków w sprawie zniesienia obszarów dworskich i przyłączenia ich terytorjum do sąsiednich gmin wiejskich, o jakich mowa była w sprawozdaniu administracyjnem na 1932/33 rok. Z 4 podanych tam i przewidzianych zmian terytorjalnych aktualną pozostała sprawa przyłączenia gminy wiejskiej Piaski do gminy miejskiej Podgórz, którą wyłączono z pod ogólnego projektu reorganizacji gmin wiejskich, prowadząc ją oddzielnie, ze względu na jej specyficzny charakter miejski. Inne sprawy włączono do ogólnego projektu zmian terytorjalnych.

W północnej części powiatu, jak wydłużony półwysep, wrzynają się miejscowości: Papowo Biskupie, Papowo Domena, Staw i Folgowo w teren powiatu chełmińskiego. Dla wyrównania konfiguracji granic, szczególnie na wyżej wymienionym odcinku, odstępuje powiat toruński wspomniane miejscowości powiatowi chełmińskiemu. Konfiguracja granic powiatu wskutek odstąpienia tych miejscowości nie byłaby jednak wyrównaną, gdyby do powiatu toruńskiego nie przyłączono obszaru dworskiego Głuchowo z powiatu chełmińskiogo, w szczególności do gminy wiejskiej Chełmża-wieś z siedzibą w Chełmży. Głuchowo jest gospodarczo bezpośrednio związane z miastem Chełmżą, do której ciąży pod każdym względem. Chełmża uchodzi jako centrum zainteresowania mieszkańców Głuchowa pod względem gospodarczym, administracyjno - skarbowym i sądowym oraz kulturalnym. Również względy komunikacyjne i odległościowe przemawiają za zrealizowaniem projektu, tembardziej, że odległość Głuchowa od Chełmży wynosi zaledwie 4 klm. a ziemia głuchowska wraz z jeziorem głuchowskiem nietylko przylegają bezpośrednio do gminy Bielczyny powiatu toruńskiego, lecz ponadto część ziemi głuchowskiej i jeziora głuchowskiego znajdują się na terytorjum wspomnianej gminy i terenie powiatu toruńskiego.

Tytułem rekompensaty za odstąpienie powiatowi chełmińsiemu miejscowości Papowo Biskupie, Papowo Domena, Folgowo i Staw oraz w celu zaokrąglenia granic powiatów chełmińskiego i toruńskiego, niemniej dla wygody zainteresowanych mieszkańców, zaprojektowano przydzielenie powiatowi toruńskiemu z powiatu chełmińskiego, oprócz Głuchowa, miejscowości: Świętosław, Bocień, Szerokopas i Grzegorz, których odległość do siedziby projektowanej gminy zbiorowej Zelgno w Zelgnie wynosi najwyżej 7 km. W ten sposób zostały wyrównane granice powiatu toruńskiego w północnej swojej części.

Na południu powiatu toruńskiego, analogicznie jak na północy, istnieje klin, wcinający się w granice powiatu inowrocławskiego, woj. poznańskiego. Zamierzano pierwotnie tą część powiatu przyłączyć do powiatu inowrocławskiego a gdy koncepcja ta się nie udała z powodu protestów zainteresowanej ludności i braku terenowego zainteresowania ze strony powiatu inowrocławskiego, wówczas zaprojektowano pozostawić tą część przy powiecie toruńskim ze

względu na to, że powiat inowrocławski i nieszawski prędzej czy później przyłączone zostaną do województwa pomorskiego a wtenczas wobec zmienionych warunków ciążenia powiatu inowrocławskiego, prawdopodobnie wysuną się nowe zagadnienia rozważań podziału terytorjum granicznego i z łatwością będzie można ewent. wykroić z przygranicznych miejscowości tak z powiatu inowrocławskiego jak i toruńskiego nową gminą. W tym stanie rzeczy południowa (za-wiślańska) część powiatu nasunęła niezwykłe trudności przy rozwiązaniu problemu gmin zbiorowych, zwłaszcza, że środek tego obszaru jest zajęty przez lasy i poligon artyleryjski, co utrudnia komunikację, gdyż powoduje wielkie objazdy.

Naogół starano się, aby stworzyć gminy zbiorowe odpowiednio do wymogów wymienionych w art. 10 ustawy z dnia 23 III. 1933 r. o częściowej zmianie samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35 poz. 294) t. j., by były naturalne i samowystarczalne.

O ile pierwszy wymóg dał się zrealizować, to jednakże drugiego momentu — kwestję samowystarczalności — nie można było w żaden sposób przystosować w 2 projektowanych podmiejskich gminach zbiorowych. (Bielawy i Podgórz-wieś) i to dlatego, że w tych gminach koncentruje się żywioł przeważnie robotniczy i małorolny o glebie wyjątkowo słabej, a nawet częściowo zupełnie nieurodzajnej (Podgórz-Poligon, Stawki, Rubinkowo, Bielawy it.d.).

Po głębokiem przestudjowaniu sprawy, zdecydowano utworzyć w powiecie toruńskim 10 gmin wiejskich (zbiorowych), przyczem z osobnym uzasadnionym wnioskiem wystąpiono o przyłączenie terytorjum dotychczasowej gminy jednostkowej z nazwą „Piaski" do sąsiedniej gminy miejskiej Podgórz, z którą tworzy faktycznie jedną nierozerwalną całość.

Według tego projektu obejmowałby powiat 2 miasta (Chełmża i Podgórz) i 10 gmin wiejskich.

Za projektem tym wypowiedziały się gminy wiejskie-obszary dworskie oraz Wydział Powiatowy, Rada Powiatowa jak również naczelnicy władz niezespolonych.

Projekt obejmuje następujące gminy wiejskie:

L. b.	Nazwa projektowanej gminy zbiorowej	Siedziba gminy zbiorowej	Ilość dotychczasow. gmin jednostkowych i obsz. dworskich	Obszar gminy w ha.	Liczba mieszkańców	Nazwa miejscowości należących do gminy zbiorowej
1.	Smolno	Smolno	9 gmin 3 obszary dworskie	7245	3222	Cegielnik Czarnebłoto Górsk Gutowo Pędzewo Rozgarty Smolno Stary Toruń Zarośle Cienkie Gutowo Przysiek Szerokie
2.	Rzęczkowo	Rzęczkowo	8 gmin 5 obszarów dworskich	8898	4954	Czarnowo Toporzysko Wielka Zławieś Mała Zławieś Rzęczkowo Skłudzewo Stanisławka Siemoń Kamieniec Gierkowo Cichoradz Borek Siemoń

L. b.	Nazwa projektowanej gminy zbiorowej	Siedziba gminy zbiorowej	Ilość dotychczasow. gmin jednostkowych i obsz. dworskich	Obszar gminy w ha.	Liczba mieszkańców	Nazwa miejscowości należących do gminy zbiorowej
3.	Lubianka	Lubianka	6 gmin 7 obszarów dworskich	9653	5241	Łążyn Bierzgłowo Lubianka Biskupice Dębiny Brąchnowo Wybcz Wybczyk Przeczno Słomowo Warszewice Pigża Leszcz
4.	Chełmża-wieś	Chełmża	7 gmin 14 obszarów dworskich	11066	5959	Grzywna Kończewice Bogusławki Bielczyny Chrapice Skąpe Nowa Chełmża Brąchnówko Browina Zęgwirt Grzywna Bisk. Grzywna Szlach. Kończewice Nawra Kuczwały Mirakowo Morczyny Sławkowo Kiełbasin z wyłączeniem maj. Kiełbasinek Pluskowęsy i Głuchowo (z pow. chełmińskiego)
5.	Zelgno	Zelgno	6 gmin 3 obszary dworskie	5237	2770	Zajączkowo Świętosław (z pow. chełmińskiego) Grzegorz (z pow. chełmińskiego) Zelgno Dziemiony Liznowo Bocień (z pow. chełmińskiego) Szerokopas (z pow. chełmińskiego) Dźwierzno i maj. Kiełbasinek z obszaru dworskiego Kiełbasin

L. b.	Nazwa projektowanej gminy zbiorowej	Siedziba gminy zbiorowej	Ilość dotychczasow. gmin jednostkowych i obsz. dworskich	Obszar gminy w ha.	Liczba mieszkańców	Nazwa miejscowości należących do gminy zbiorowej
6.	Turzno	Turzno	5 gmin 5 obszarów dworskich	7358	6919	Kamionka Młyniec Rogowo Rogówko Gostkowo Turzno Gronówko Gronowo Lipniczki
7.	Bielawy	Bielawy	10 gmin 1 obszar dworski	8448	6053	Grębocin Lubicz Rubinkowo Nowa Wieś Złotorja Kopanino Smolnik Grabowiec Silno Kaszczorek Jedwabno Bielawy
8.	Lulkowo	Lulkowo	4 gminy 14 obszarów dwor. skich	11333	4848	Lulkowo Papowo Toruńskie Świerczyny Wrzosy Elsneroda Katarzynka Koniczynka Zakrzewko Tylice Ostaszewo Wytrembowice Kowróz Kowrózek Świerczynki Rożankowo Olek Piwnice Łysomice
9.	Podgórz-wieś	Podgórz	7 gmin 3 obszary dworskie	8252	4550	Brzoza Rudak Stawki Kozibór Mała Nieszawka Wielka Nieszawka Nieszawka Czerniewice Dybowo Podgórz - Poligon

L. b.	Nazwa projektowanej gminy zbiorowej	Siedziba gminy zbiorowej	Ilość dotychczasow. gmin jednostkowych i obsz. dworskich	Obszar gminy w ha.	Liczba mieszkańców	Nazwa miejscowości należących do gminy zbiorowej
10.	Popioły	Popioły	5 gmin 1 obszar dworski	7841	2118	Otłoczyn Grabie Brzeczka Popioły, Pieczenia Karczemka

Stroną dodatnią projektu jest fakt, że w każdej siedzibie Urzędu Gminnego znajdują się połączenia telefoniczne a przeważnie nawet agencje wzgl. urzędy pocztowe juk również stacje kolejowe z wyjątkiem miejscowości Rzęczkowo, dla której odległość do najbliższej stacji kolejowej wynosi około 4 km., Lulkowo — 1 km. oraz Popioły — 6 klm. Wszystkie miejscowości, przewidziane na siedziby gmin wiejskich mają dogodne warunki komunikacyjne, albowiem do wszystkich dochodzi szosa o twardej, umocnionej nawierzchni, wszystkie miejscowości są uwzględnione w sieci stacyj autobusowych z jedynym wyjątkiem w Popiołach, na której to linji autobus — z powodu małej frekwencji — został zlikwidowany.

Również obwody granic poszczególnych projektowanych gmin wiejskich przedstawiają dla oka dobrze ułożoną konfigurację z wyjątkiem może gminy Bielawy, która nieco jest rozciągnięta szerokim pasem po prawej stronie Wisły i przecięta na 2 części przez Drwęcę.

Jak już na wstępie wspomniano, składa się powiat toruński z 125 jednostek administracyjnych tj. z 2 miast i 123 gmin wiejskich wzgl. obszarów dworskich. Po odstąpieniu powiatowi chełmińskiemu 4 miejscowości, pozostaje 119 jednostek. Z powiatu chełmińskiego natomiast przybędzie 5 razem 124 jednostki, od tej sumy odlicza się dotychczasową gminę Piaski 1 jednostkę pozostaje 123 dotychczasowych jednostek administracyjnych, podzielonych na 10 gmin zbiorowych.

Próbne preliminarze budżetowe dla projektowanych gmin zostały opracowane według wskazówek podanych w okólniku Urzędu Wojewódzkiego Pomorskiego z dnia 8. 2. 1934 r. Nr. SAO. 19/4 oraz w okólniku Nr. 13 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 31. 1. 1934 r. Nr. GL28/b/53, przyczem wzięto pod uwagę jedynie wydatki perjodyczne — rok rocznie się powtarzające — z wyłączeniem tych wydatków, które z chwilą uruchomienia gmin zbiorowych będą nieodzowne jak np. urządzenie biura urzędu gminnego (zakup maszyny do pisania, szafy żelaznej i t. p.), a które uważać należy jako wydatki sporadyczne. W dochodach uwzględniono wszelkie wpływy w granicach maksymalnego opodatkowania, przyczem w niektórych wypadkach, jak to wykazuje poniższe zestawienie, korzystano z gminnego podatku wyrównawczego w maksymalnej wysokości, mającej w przyszłości obowiązywać na terenie Pomorza, tj. 1.— zł. od 1 ha. Stawka ta jednakże we wielu wypadkach wzgl. wcale nie będzie w przyszłości pobierana, gdy się okaże, czy przyszłej gminie zbiorowej przypadnie majątek w postaci ziemi i budynków z przyszłych gromad w drodze rozliczenia, jakie przewiduje cz. 3. art. 108 nowej ustawy samorządowej. W wielu bowiem wypadkach majątek gromady składa się z dotacyj Skarbu Państwa za przejęcie ciężarów prawno - publicznych po majątkach rozparcelowanych przez b. Komisję Kolonizacyjną w Poznaniu wzgl. przez Okręgowy Urząd Ziemski. Ponieważ ciężary te przejmie w przyszłości gmina zbiorowa, słuszne i uzasadnione byłoby, gdyby majątek ten, chociażby tylko w części, przypadł właśnie przyszłej gminie zbiorowej. W preliminarzach budżetowych dochodów z tego przypuszczalnego majątku gminnego nie uwzględniono.

Wydatki na zarząd ogólny (wydatki osobowe i rzeczowe) przy uwzględnieniu podatku wyrównawczego przedstawiają się jak następuje:

L. b.	Nazwa gminy	Globalna suma budżetu	Stosunek %-towy wydatków osobowych i rzeczowych	Stawka podatku wyrównawczego na 1 ha.	Przewidziany niedobór
1.	Smolno	14.652.—	38,5	1.—	
2.	Rzęczkowo	21.827.—	33,8	1.—	
3.	Lubianka	25.010.—	28,7	1.—	
4.	Chełmża - wieś	30.804.—	30,0	0.64	
5.	Zelgno	16.331.—	30,7	1.—	
6.	Turzno	18.252.—	34,5	0.65	

L. b.	Nazwa gminy	Globalna suma budżetu	Stosunek %-towy wydatków osobowych i rzeczowych	Stawka podatku wyrównawczego na 1 ha.	Przewidziany niedobór
7.	Bielawy	27.078.—	31,5	1.—	8.833.—
8.	Lulkowo	30.417.—	23,6	0.96	
9.	Podgórz - wieś	21.277.—	33,7	1.—	
10.	Popioły	12.205.—	41,1	1.—	

Z powyższego zestawienia wynika, że wydatki na zarząd ogólny we wszystkich wypadkach, z wyjątkiem jednego, nie przekroczyły ogólnie przyjętej normy 40% a przeciwnie, w niektórych wypadkach, jak w gminie Lulkowo i Lubianka nie dosięgają nawet 30%, z czego należy wnioskować, że również pod względem finansowym osiągnięto tu zadawalniające wyniki. Jędynie w gminie Popioły wydatki te wynoszą nieco więcej jak 40%, a to dlatego, że gleba tej gminy jest mniej urodzajna i składa się przeważnie z 6-tej, 7-mej i 8-mej katastralnej klasy ziemi, w tem prawie że w połowie z terenów zalesionych. Podatek gruntowy jest tu aż nadto podpadająco niski, co w głównej mierze jest powodem przekroczenia przyjętej normy procentowej.

Stan osobowy w obecnych zarządach gmin wiejskich wykazuje dość liczne zmiany, jak to wykazuje niżej podane zestawienie:

L. b.	Nazwa gminy	Obecny Sołtys	Data zmiany	Poprzedni Sołtys
1.	Bogusławki	Wiśniewski Bolesław	5. 2. 34 r.	Właśniewski Bronisław
2.	Brzoza	Jezierski Teofil	28. 12. 33 r.	Kroening Władysław
3.	Dziemiony	Mieczkowski Hieronim	27. 6. 33 r.	Michalski Franciszek
4.	Gostkowo	Rezmer Ksawery	4. 10. 33 r.	Parka Ignacy
5.	Kamionka	Reza Józef	17. 11. 33 r.	Lemański Józef
6.	Łążyn	Fladrowski Franciszek	3. 6. 33 r.	Maćkiewicz Kazimierz
7.	Lubianka	Grygiel Piotr	30. 5. 33 r.	Rudnicki Józef
8.	Lulkowo	Rudnicki Józef	20. 6. 33 r.	Balcerak Józef

Zmiany te nastąpiły z własnej rezygnacji zainteresowanych, gdyż większa część sołtysów piastuje swój urząd nieprzerwanie już od kwietnia 1929 r., bowiem ustawą z dnia 10. III. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 331) przedłużono kadencję Rad i Zarządów Gminnych aż do chwili reorganizacji samorządu terytorjalnego. Przytłaczająca większa część sołtysów nieprzerwanie od 5 lat dzierży wysoko ster swych gmin czekając nadejścia momentu, kiedy im będzie dana możność zdać końcowe już sprawozdanie ze swych wieloletnich rządów. Są to jednostki faktycznie wobec społeczeństwa zasłużone, które na każdy zew swych władz dały niejednokrotnie dowody ofiarnego i lojalnego wykonania otrzymanych zarządzeń. Wieloletnia praktyka dała sołtysom możność, dokładnego i specyficznego zapoznania się z całokształtem spraw administracji pubicznej. Sołtys w roku 1934 już nie ten sam co z roku 1928, czy 1929.

Praktyka i codzienne uporanie się z szarą i nagą rzeczywistością pasowały go na roztropnego i doświadczonego kierownika i przełożonego gminy, który pomny swych obowiązków i odpowiedzialności, tak moralnej, jak materjalnej, stał się wybitnym i decydującym czynnikiem we wszystkich sprawach swojej rodzimej gminy.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono lustrację w 13 gminach wiejskich i stwierdzono, że poziom urzędowania sołtysów uległ znacznym zmianom na lepsze.

Największą jednakże troską były sprawy gospodarcze. Budżety gmin tak za rok budżetowy 1933/34 i 1934/35 poddano szczegółowej analizie i rewizji zarówno po stronie dochodów jak i wydatków. Obydwie strony oszacowano skrupulatnie i z największą ostrożnością by w ten sposób budżety uczynić realnymi wychodząc z zasady, że dopuszczenie do nowych deficytów w przededniu reorganizacji gmin byłoby grzechem, dającym się we znaki i to bardzo znaczne przyszłym gospodarzom gmin zbiorowych.

Dano sobie dokładnie z tego sprawę, że zlikwidowanie istniejącego zadłużenia w niektórych mniej zasobnych gminach jest rzeczą niezmiernie trudną i wymagającą dłuższego czasu. W niejednym wypadku nie jest ono wogóle możliwe bez pomocy materjalnej ze zewnątrz, czy to ze strony Wydziału Powiatowego czy Starostwa Krajowego Pomorskiego.

Gminy w wielu wypadkach zastosowały najdalej idące oszczędności przedewszystkiem w kosztach wszelkiej administracji uważając to — zresztą słusznie — jako jedyny problem częściowej likwidacji zadłużenia.

Drugi sposób owej likwidacji dało rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 27. X. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 644) na podstawie którego

umorzono niektórym gminom zaległości w kosztach szpitalnych.

Zresztą trzeci i najbardziej skuteczny sposób pozbycia się długów został częściowo osiągnięty przez dobrowolne zwiększenie wpływów gminnych w szczególności wykorzystania uprawnień, wynikających z ustawy o samoistnym podatku wyrównawczym (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 172 ex 1933) przyczem nie zawsze ograniczono się do normy, przewidzianej w art. 2. wspomnianej ustawy podwyższając ją w poszczególnych wypadkach nawet do 1.50 zł.

Byłoby rzeczą niesprawiedliwą nie mówić o działalności Powiatowej Komisji Oszczędnościowej, powołanej do życia Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21. X. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 91 poz. 777) której personalny skład podano już w sprawozdaniu za czas od 1. 4. 1932 r. do 31. 3. 1933 r.

Jakkolwiek wymieniona komisja powołana została w listopadzie 1932 r. i zakończyła swą działalność w marcu 1933 r., przez postawienie szeregu wniosków co do obniżenia kosztów administracji samorządowej przyczyniła się w znacznej mierze do zmniejszenia wzgl. skreślenia wydatków administracyjnych, bowiem jej wnioski rozważone zostały przez Wydział Powiatowy przy sposobności rozpatrywania budżetów gmin tak za rok 1933/34 i 1934/35.

Zresztą poniższe zestawienie budżetów gim wiejskich dostatecznie ilustruje działalność wspomnianej komisji.

Rok gospodarczy	Ogólna suma wydatków i dochodów	z tego na		
		wydatki administracyjne	szkolnictwo	opiekę społeczną
1929—30	239.076.—	52.370.—	57.749.—	60.845.—
1930—31	255.432.—	55.909.—	57.740.—	74.160.—
1931—32	259.455.—	53.641.—	57.619.—	84.807.—
1932—33	243.220.—	53.110.—	56.773.—	78.769.—
1933—34	210.911.—	42.460.—	43.144.—	76.947.—
1934—35	194.723.—	42.006.—	41.181.—	66.546.—

Wynika z powyższego zestawienienia, że akcją oszczędnościową objęte zostały wszystkie działy nie wyłączając działy specjalne jak oświata, zdrowie publiczne i opieka społeczna przyczem w znacznej mierze wykorzystywano obowiązek szarwarkowy tak przy wykonywaniu prac konserwacyjnych przy drogach gminnych jak przy rozłożeniu obowiązku stróżowania nocnego.

Mimo spłacenia starych zaległości i mimo znacznego obniżenia budżetów, stan finansowy gmin wiejskich nieustannie się pogarsza głównie dlatego, że dochody, jakkolwiek zostały preliminowane tylko w takiej wysokości w jakiej mogą być rzeczywiście osiągnięte, i niezależnie od tego czy wpływać one mają z wymiarów danego roku, czy lat poprzednich, to jednakże szacunek tych dochodów okazał się w praktyce zawsze nierealnym. Jeżeli się dalej zważy, że dochodowość gmin wiejskich opiera się wyłącznie na rolnictwie, które dzisiaj wobec faktu nieopłacalności i nierentowności warsztatów rolnych nie jest w możności wywiązać się należycie z obowiązków prawno publicznych, że zatem najpoważniejsze źródła dochodowe coraz bardziej wysychają, zupełnie będzie to usprawiedliwione, że krótkoterminowe zadłużenie gmin w formie nieuregulowanych rachunkach w szczególności z tytułu publicznej opieki społecznej, coraz bardziej rośnie. Dla uzyskania właściwej ilustracji o materjalnem położeniu gmin wystarczy przytoczyć kilka cyfr statystycznych z wykonania budżetów za rok 1932—33 tj. z zamknięcia na dzień 1. kwietnia 1933 r. Otóż wydatki wszystki wszystkich gmin wiejskich wynosiły: 241.001.32 zł.
natomiast dochody: 192.322.87 zł.

deficyt: 48.678.45 zł.

Chociaż deficyt ten w roku 1933—34 częściowo został uregulowany, niemniej jednak zaległości bierne z tegoż roku budzą poważne obawy. Jako jedyne wyjście z tej sytuacji pozostanie całe albo częściowe umorzenie zaległości na podstawie rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 27. X. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 644), wzgl. wydatniejsze udzielenie gminom pomocy materjalnej w formie bezzwrotnych subwencyj tak, ze strony Wydziału Powiatowego na podstawie art. 34 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 106 poz. 884 rocznik 1933) jak z Starostwa Krajowego na podstawie § 59 ust. o miejscu zamieszkania pod względem wsparcja z dnia 30. 5. 1908 (Dz. U. R. P. rocznik 108 str. 381).

Sprawie dokształcenia sołtysów również poświęcono dużo uwagi. Przynajmniej raz wzgl. 2 razy na kwartał odbyły się zjazdy na których wygłaszano aktualne referaty związane z działalnością sołtysa i Zarządów Gminnych. Szczególnie przepisy wprowadzenia w życie nowego ustroju gminnego wymagały odpowiedniego przygotowania tych ludzi, bowiem dano sobie dokładnie z tego sprawę, że ciężar przeprowadzenia reformy spadnie m. i. na sołtysów. To też kwestja ich przygotowania do tej pracy była odpowiednio ujęta. Takie referaty jak:

Nowa ustawa samorządowa i jej zadania,

Reorganizacja gmin wiejskich i zmiany terytorjalne powiatu,
Samorząd Gromadzki,
Projekt podziału powiatu na gminy zbiorowe itd.

wygłaszane przez inspektora samorządu gminnego w znacznej mierze przyczyniły się do pobudzenia zainteresowania się nowym projektowanym podziałem administracyjnym.

Jakie referaty zostały wygłoszone na poszczególnych zjazdach niech posłuży dla orjentacji i ilustracji porządek obrad np. z zjazdu, który się odbył w dniu 1. XIII. 1933 r.

1. Zagajenie
2. Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej a życie współczesne
3. Sprawy wojskowe
4. Nowa ustawa samorządowa i jej zadania
5. Referat o prowadzeniu ewidencji koni
6. Dochodzenie roszczeń pieniężnych i egzekucji należności pieniężnych od związków komunalnych
7. Budżety na rok 1934/35 oraz realizacja budżetów 1933/34
8. Zamknięcie rachunkowe.

Art. 13 nowej ustawy samorządowej przewiduje dla każdej gminy zbiorowej sekretarza gminnego, który musi posiadać przepisane wykształcenie, odbyć praktykę i złożyć egzamin fachowy według przepisów ustalonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Urząd Wojewódzki Pomorski zorganizował w czasie od stycznia do kwietnia 1934 kurs dla kandydatów przyszłych sekretarzy gminnych, na który zgłoszono z powiatu toruńskiego 13 kandydatów. Część zrezygnowała z kursu tak, że obecnie na etacie naszego powiatu pozostało 9 kandydatów, którzy ostatnio zdali ustny egzamin z ukończenia kursu administracji samorządowej z nast. wynikiem:

2 kandydatów — dobrym
7 „ — dostatecznym.

Obecnie kandydaci zostali przydzieleni na odbycie 3 miesięcznej praktyki administracyjnej do gmin zbiorowych w województwie warszawskim i łódzkim.

Administracja wójtostw.

Na stanowiskach wójtów zaszły następujące zmiany:

L. p.	Nazwa wójtostwa	Obecny wójt	Data zmiany	Dotychczasowy wójt
1.	Gutowo	Wojtynek Leon — Pędzewo (komisarycznie jako wójt zastępca)	28. 6. 33	Jędrzejkowski Bronisław
2.	Górsk	Wojtynek Leon — Pędzewo (komisarycznie jako wójt zastępca)	28. 6. 33	„
3.	Papowo	Litkiewicz Franciszek—Kamionka (jako wójt sąsiedniego obwodu)	15. 7. 33	Zieliński Jan
4.	Sławkowo	Litkiewicz Franciszek—Kamionka (jako wójt zastępca)	15. 7. 33	„
5.	Zelgno	Mieczkowski Hipolit Dziemiony	29. 3. 34	Czapla Andrzej
6.	Zławieś	Wojtynek Leon — Pędzewo (komisaryczny wójt - zastępca)	28. 6. 33	Jędrzejkowski Bronisław

Zmiany nastąpiły z powodu rezygnacji, upłynięcia kadencji i w dwuch wypadkach z powodu popełnienia nadużyć.

Na ogólną ilość 22 obwodów wójtowskich przeprowadzono lustrację w 19 obwodach, przyczem w niektórych obwodach jak w Lulkowie i Kamionce przeprowadzono lustrację tak zwaną „wspólną“ czyli, do odnośnego wójtostwa zaproszono dwuch wzgl. trzech wójtów sąsiednich wspólnie czyli gromadnie lustrując dany urząd. System ten dał w rezultacie dobre wyniki, bowiem zainteresowani wójci mieli możność zapoznać się bezpośrednio ze systemem, organizacją i wynikami pracy wójtostwa sąsiedniego, wzajemnie się pouczając podczas wynikłej na zakończenie lustracji dyskusji. Lustracja tego rodzaju posiada w sobie w wysokim stopniu charakter pedagogiczny bowiem zauważono właśnie u tych wójtów, którzy lustrację u innego wójta przeprowadzili, że zastosowali u siebie dodatnie cechy, usuwając spostrzeżone u sąsiada błędy.

Urzędy Stanu Cywilnego.

Zmiany personalne w roku sprawozdawczym 1932/33.

Obwód Skąpe.

Na skutek dekretu Pana Wojewody Pomorskiego z dnia 9 III. 1933 r. Nr. A. O. C. 9/97 przejął w dniu 18. V. 1933 r. Urząd Stanu Cywilnego na

obwód Skąpe nauczyciel p. Polikarp Berkowski ze Stawu w miejsce ustępującego p. Antoniego Sowińskiego z Papowa Biskupiego.

Zastępcą urzędnika stanu cywilnego na tenże obwód został dekretem Pana Wojewody Pomorskiego z dnia 5. I. 1934 r. Nr. A. O. C. 3/54 mianowany rolnik p. Alfons Wygocki ze Stawu w miejsce p. Józefa Szpankiewicza z Papowa Biskupiego.

Obwód Sławkowo.

Na skutek dekretu Pana Wojewody Pomorskiego z dnia 20 VI. 1933 r. Nr. A. O. C. 3/24 przejął Urząd Stanu Cywilnego na obwód Sławkowo w dniu 5 VII. 1933 r. nauczyciel p. Franciszek Litkiewicz z Kamionki w miejsce p. Zdzisława Zabłockiego z Kuczwał.

Obwód Lubianka.

Na skutek dekretu Pana Wojewody Pomorskiego z dnia 24. V. 1933 r. Nr. A. O. C. 3/18 przejął Urząd Stanu Cywilnego na obwód Lubianka p. Piotr Grygiel z Lubianki w miejsce p. Jana Mięsikowskiego z Łążyna.

Obwód Wybcz.

Dekretem Pana Wojewody Pomorskiego z dnia 15. VII. 1933 r. Nr. A. O. C. 3/18 zwolnił Pan Wojewoda Pomorski nauczyciela p. Jana Adamczaka z Dębin ze stanowiska urzędnika stanu cywilnego na obwód Wybcz, które tymczasowo objął w dniu 22. VII. 1933 r. sąsiedni urzędnik stanu cywilnego p. Piotr. Grygiel z Lubianki na podstawie dekretu Pana Starosty Powiatowego Toruńskiego jako Przewodniczącego Wydziału Powiatowego z dnia 19. VII. 1833 r. l. dz. W. IV. 19-7/33.

W Urzędach Stanu Cywilnego powiatu toruńskiego zarejestrowano w 1933 roku:

1933 r.	małżeństw	urodzeń	zgonów	
			ogółem	w tem zgonów niemowląt
I. kwartał . .	89	467	241	76
II. kwartał . .	124	495	210	68
III. kwartał . .	96	509	216	80
VI. kwartał . .	192	427	211	287
Razem	501	1898	878	63

Z powyższego zestawienia wynika, że nadwyżka urodzin nad zgonami wynosiła 116,17%.

Sekcja Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków w Rolnictwie.

Liczba wypadków w przedsiębiorstwach rolnych i leśnych wynosi w roku sprawozdawczym 105.

Oprócz powyższych spraw wypadkowych załatwiono również sprawy z lat ubiegłych. Poznański Wydział Wojewódzki, jako Zarząd Główny Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków w Rolnictwie uchwalił na posiedzeniu w dniu 31. III. 33 pobrać na rzecz Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków w Rolnictwie.

a) składki w wysokości 1,30 zł. w stosunku do 1 (jednej) marki rzeczywistego (przedwojennego) podatku gruntowego oraz 1,30 zł. w stosunku do 1 (jednego) złotego podatku gruntowego fikcyjnego.
b) dodatki do składek w wysokości 1 (jednego) złotego od każdego rozpoczętego tysiąca zarobku, jaki miał poszczególny urzędnik rolny wzgl. robotnik fachowy przyczem za podstawę do wymiaru przyjmuje się do punktu a) stan z dnia 31. 12. 1930 r. do punktu b) rok 1930.

Na dzień 31. 12. 33 było producentów 4415

a) rzeczywistego podatku gruntowego przedwojennego było 71.984.22 zł.
b) fikcyjnego podatku gruntowego było 2.176.68 zł.
c) wartość wynagrodzenia w gotówce i w naturaljach, które wszyscy urzędnicy rolni i robotnicy fachowi otrzymali w r. kalend. wynosi 569.773.— zł.

Ubezpieczonych przedsiębiorstw było ogółem 70.830.88.39 ha

w tem

1. głównych rolnych i leśnych było 4337

w tem przedsiębiorstw obejmujących:

a) nie więcej niż 20 ha 3735

b) ponad 20 ha jednakże nie więcej niż 30 ha 248

c) ponad 30 ha 356

2. ogrodniczych i cmentarnych 24

3. pobocznych, przemysłowych 49

Ubezpieczonych czynności podlegających ubezpieczeniu:

1. zwykłych robotników rolnych i leśnych mężczyzn, kobiet oraz dzieci) było 5098

2. robotników fachowych 279

3. urzędników rolnych 83

4. producentów wraz z żonami, a więc razem ubezpieczonych na zasadzie § 54 a statutu 7312

5. członków rodziny 7148

Składek wymierzono uzupełniających 97.931.58 zł.

Koszta administracyjne za rok 1933 —

rzeczowe 1.352.25 zł.

osobowe 2.569.— zł.

Toruń, dnia 20 czerwca 1934 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego

(—) B. Rogowski

Starosta Powiatowy.